T. C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ

ANABİLİM DALI

DÖVİZ KURUNDAKİ DALGALANMALARIN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN BİLGİ HİZMETLERİNE ETKİSİ

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Taha YAVUZER

Ankara, 2022

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ
ANABİLİM DALI

DÖVİZ KURUNDAKİ DALGALANMALARIN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN BİLGİ HİZMETLERİNE ETKİSİ

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Taha YAVUZER

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU

Ankara, 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DÖVİZ KURUNDAKİ DALGALANMALARIN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN BİLGİ HİZMETLERİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı	**İmzası**
1- Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU (Danışman)	
2- Doç. Dr. Semanur ÖZTEMİZ	
3- Doç. Dr. Nevzat ÖZEL	

Tez Savunması Tarihi: 20.10.2022

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU danışmanlığında hazırladığım "Döviz Kurundaki Dalgalanmaların Üniversite Kütüphanelerinin Bilgi Hizmetlerine Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

20.10.2022

Taha YAVUZER

ÖNSÖZ

Ekonomik şartlar geçmişten bugüne tüm dünyada her alanda etkisini hissettirdiği gibi üniversitelerin vazgeçilmez bileşenleri olan üniversite kütüphaneleri için de önemli olmuştur. Dünya'nın önde gelen üniversite kütüphanelerine bakıldığında sağlanan bütçelerin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Ekonomik şartlarının iyi olması nedeniyle mi başarılı birer kütüphaneler yoksa önde gelen kütüphaneler oldukları için mi yeterli ekonomik şartlar sağlanıyor sorusu tartışılır ancak ekonomik şartları yeterli olmayan üniversitelerin evrensel boyuttaki bilimsel bilgiye erişimde zorlandığı açıktır.

Ülkemizde de özellikle son yıllarda etkisini hissettiren döviz kuru dalgalanmaları üniversite kütüphanelerini ekonomik yönden zor duruma düşürmüştür. Sağlanan elektronik kaynakların tamamına yakınının döviz ile satın alındığı göz önüne alındığında kurdaki küçük değişiklerin bile bütçe planlamasında dengesizliklere neden olması olağandır. Bu alanda görev yapan kütüphanecilerin ve yöneticilerin mesleklerinin yanında iktisadî etmenleri de takip etme zorunluluğu kaçınılmaz olmuştur. Bu çalışma kapsamında görüşülen üniversite kütüphanesi yöneticilerinden biri *"Ben 30 yıldır kütüphaneciyim ve 2009'dan beri de kütüphane yöneticiliği yapıyorum. Yöneticiliğe başladığım günden beri bir kütüphaneci gibi düşünmenin yanında her geçen gün bir ekonomist gibi düşündüğümü fark ediyorum."* ifadelerini kullanmıştı. Bu ifadeler kütüphaneler için ekonomik şartların ne kadar önemli olduğuna örnek olarak gösterilebilir.

Bu konuyu çalışmaya karar verdiğim andan itibaren tezimin her aşamasında yardımları ile beni yönlendiren ve tecrübesi ile çalışmama ışık tutan değerli hocam, tez danışmanım Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU'na teşekkürü borç bilirim.

Tez çalışmam için önerilerde bulunan ve tezimin daha fazla gelişmesini sağlayan Tez Jüri Üyeleri, Doç. Dr. Semanur ÖZTEMİZ ve Doç. Dr. Nevzat ÖZEL hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Mesleki ve akademik hayatımda verdiğim her kararda desteğini hep arkamda hissettiğim, her zorlukta yanımda olan Öykü Sultan YÖRÜKOĞLU'na teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde en büyük emeğin sahibi kıymetli annem Ayşegül YAVUZER'e, çalışmamın her aşamasını ilgi ile takip eden abim Yavuz Selim YAVUZER'e ve akademik tecrübesi ile beni yönlendiren ve bir rol model olan ablam Nisa YAVUZER BAYRAK'a minnettarım.

Taha YAVUZER

2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... **iv**

İÇİNDEKİLER ..... **vi**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **ix**

1. BÖLÜM: GİRİŞ **1**

1.1. Konunun Önemi **1**

1.2. Araştırmanın Amacı **3**

1.3. Araştırma Soruları ve Hipotez **4**

1.4. Yöntem ve Veri Toplama Tekniği **4**

1.4.1. Yöntem **4**

1.4.2. Veri Toplama Tekniği **5**

1.5. Araştırmanın Kapsamı, Evreni ve Örneklemi **5**

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE **7**

2.1. Döviz Kuru ile İlgili Kavramlar **7**

2.1.1. Döviz **7**

2.1.2. Döviz Kuru **8**

2.1.3. Döviz Kuru Dalgalanmaları **9**

2.1.4. Döviz Kuru Riski **11**

2.2. Döviz Kuru Türleri **11**

2.2.1. Nominal Döviz Kuru **11**

2.2.2. Reel Döviz Kuru **12**

3. BÖLÜM: ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ 13

3.1. Tanım 13

3.2. Önemi 14

3.3. Görev, Amaç ve İşlevleri 16

3.4. Bilgi Hizmetleri 18

4. BÖLÜM: DÖVİZ KURUNDAKİ DALGALANMALARIN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN BİLGİ HİZMETLERİNE ETKİSİ 22

5. BÖLÜM: ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE SORUMLU PERSONELE VE YÖNETİCİLERE YAPILAN ANKETİN DEĞERLENDİRİLMESİ 36

5.1. Döviz Kurundaki Dalgalanmaların Üniversite Kütüphanelerinin Bilgi Hizmetlerine Etkisi Üzerine Anket Çalışması 36

5.2. Genel Bilgiler 37

5.3. Döviz Kuru Dalgalanmalarının Kütüphane Hizmetlerine Etkisinin Değerlendirilmesi 38

5.3.1. Anket Sonuçlarının Üniversite Türüne Göre Değerlendirilmesi 39

5.4. Genel Değerlendirme 55

6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER 63

6.1. Sonuç 63

6.2. Öneriler 65

KAYNAKÇA 68

EKLER 77

EK 1. Anket Formu 77

EK 2. Ankara Üniversitesi Etik Kurul İzni 80

ÖZET **81**

SUMMARY **82**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Kitap ve Dergi için Ayrılan Kütüphane Bütçesi (1977-1981 – 2000-2004) **... 27**

Tablo 2. Satın Alınan Yabancı Dergi Sayısı (2000-2004)**..... 28**

Tablo 3. Naira (₦) ile Amerikan Doları ($) Arasındaki Döviz Kuru Değişimi**..... 29**

Tablo 4. Katılımcıların Genel Bilgilerinin Dağılımı **..... 37**

Tablo 5. "1. Döviz kurundaki dalgalanmalar kullanıcılara sunulan hizmetleri etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı**..... 39**

Tablo 6. "2. Döviz kurundaki dalgalanmalar kütüphanenin materyal sağlama bütçesinin alım gücünü etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı**..... 40**

Tablo 7. "3. Döviz kuru dalgalanmaları elektronik dergi abonelik maliyetlerini arttırmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı **..... 41**

Tablo 8. "4. Döviz kuru dalgalanmaları e-kitap maliyetlerini arttırmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı **..... 41**

Tablo 9. "5. Döviz kuru dalgalanmaları elektronik veritabanı maliyetlerini arttırmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı**..... 42**

Tablo 10. "6. Döviz kuru dalgalanmaları elektronik dergi aboneliklerini olumsuz etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı**..... 43**

Tablo 11. "7. Döviz kuru dalgalanmaları e-kitap sağlamalarını olumsuz etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı**..... 44**

Tablo 12. "8. Döviz kuru dalgalanmaları elektronik veritabanı sağlamalarını olumsuz etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı**..... 45**

Tablo 13. "9. Döviz kuruna bağlı olarak artan maliyetlerle bazı elektronik kaynaklar ile abonelikler sonlandırılmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı**..... 46**

Tablo 14. “10. Döviz kuruna bağlı olarak artan maliyetler kütüphanede verilen diğer hizmetler için ayrılan bütçeyi azaltmaktadır” Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı **47**

Tablo 15. “11. Abonelikler veya satın alımlar planlanırken döviz kuru riski kütüphaneyi tedirgin etmektedir” Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı **47**

Tablo 16. “12. Abonelikler veya satın alımlar planlanırken döviz kuru riskinden dolayı yeni dönemde bazı elektronik kaynaklarla abonelik sonlandırma düşünülmektedir” Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı..... **48**

Tablo 17. “13. Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için bağlı olunan üniversite tarafından önlemler alınmaktadır” Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı **49**

Tablo 18. “14. Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için kütüphane yönetimi tarafından önlemler alınmaktadır” Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı **50**

Tablo 19. “15. Döviz kuru dalgalanmalarının olduğu bir ekonomide kütüphane için bütçe planlaması zorlaşmaktadır” Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı..... **51**

Tablo 20. “16. Kütüphaneye ayrılan bütçede döviz kuru dalgalanmaları dikkate alınarak iyileştirilmeler yapılmaktadır” Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı..... **52**

Tablo 21. “17. Kütüphaneye ayrılan bütçenin döviz cinsinden sağlanması veya satın alma sürecine kadar döviz olarak bekletilmesi döviz kuru riskini azaltmaktadır” Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı **53**

Tablo 22. “18. Döviz kuru dalgalanmalarının etkilediği hizmetlerle ilgili kullanıcılardan geribildirimler alınmaktadır” Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı..... **54**

Tablo 23. "19. Döviz kuru dalgalanmalarının ortaya çıkardığı sorunlar ülke bilimsel bilgi birikimini olumsuz etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı **54**

Tablo 24. Anketin B Kısmında Yer Alan Görüşlere Katılım Durumunun Kişi Sayısına ve Yüzdelik Değerlere Göre Dağılımı **55**

1. BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

Türkçede yabancı ülkelerin paraları 'döviz' olarak adlandırılmaktır. Döviz, ülkeler arası mal ve hizmet alımlarında kullanılan ödeme araçlarının tümüdür (Döviz, (t.y.). Çiçek (2006)'e göre döviz, yabancı ödeme araçları, yabancı paralardaki ticaret poliçeleri, senetler ve ülke dışında geçerli olan ödeme araçları olarak ifade edilmektedir. Döviz nitelik bakımından kaydî ve efektif olarak ikiye ayrılır. Ülkeler arası ödemelerde efektif döviz nakli masraflı ve riskli olduğundan dolayı kaydî döviz tercih edilir.

Döviz kuru, bir ülke parasının diğer bir ülke parası ile değiştirilebildiği piyasa mekanizmasıdır. Ulusal paranın uluslararası paraya dönüşmesine imkân sağladığından ve başka bir deyişle ülkeler arası ticaret ve uluslararası fon naklini kolaylaştırdığından ülke ekonomileri için önemlidir (Abdoh ve diğerleri, 2016, s. 89). Döviz kuru, makroekonomik bir değişken olduğundan bir ülkenin uluslararası ekonomik konumunu göstermekte ve küresel rekabetçiliğin saptanmasında parametre olarak kullanılmaktadır. Döviz kurları, ülkeler arası ticarette fiyatların dönüştürülmesine ek olarak kur riskinden korunma yöntemlerinin planlanması bakımından da önemli görülmektedir (Ramasamy ve Abar, 2015, s. 276).

Döviz kuru dalgalanması ise döviz kurunda meydana gelen artış ve azalışlar olarak ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle, yabancı para birimlerinin değer kazanması veya değer kaybetmesi eğilimi olarak bilinmektedir. Döviz kuru riskinin kaynağı, döviz kuru dalgalanmalarıdır (aktaran Yıldırım, 2020, s. 33; Akhtar ve Hilton, 1984, s. 7).

Üniversite kütüphaneleri, üniversitelerin akademik faaliyetlerini gerçekleştirmesinde ihtiyaç duyduğu bilgi kaynaklarını kullanıcılarına ulaştırma çabasında olan başlıca bilgi merkezleridir (Çakın, 1998, s. 40). Elektronik bilgi kaynaklarının ortaya çıkması, yayılması ve günümüzdeki önemini kazanması üniversite kütüphanelerinin dermelerine

yönelik bazı noktaların tartışılmasına yol açmıştır. Üniversite kütüphanelerinin bu kaynakların hepsine sahip olabilmesinin nicelik ve maliyet bakımından zorluğu bilgi merkezlerini sahip olma yerine eriştirmeye yöneltmiştir (Polat, 2017, s. 229). Eriştirme yöntemi ise üniversite kütüphaneleri tarafından lisans anlaşmaları ve aboneliklerle sağlanmakta ve bunların maliyetinin tamamı döviz olarak kütüphaneye yansımaktadır.

Lynden (1995)'e göre üniversite kütüphanelerinin önemli bir döviz kuru riskine sahip olduğu açıktır. Bu şüphesiz hepsi Avrupa'da bulunan büyük veri tabanlarının etkisinden kaynaklanmaktadır. Dövizin kendi para birimleri cinsinden maliyeti, kütüphane materyallerinin maliyetlerini etkilemektedir.

Son yıllarda, ülkemizin maruz kaldığı döviz kuru dalgalanmaları bütçeleri Türk Lirası olan üniversite kütüphanelerinin satın aldıkları materyallere bakıldığında ödemelerinin büyük bir bölümünün döviz olarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu da bilgi kaynağı sağlama bütçelerinde önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Akbayrak, 2018, s. xv). Ayrıca bu sorunlarla ilgili 2021 ve 2022 yıllarında ANKOS Web Youtube kanalında *"Elektronik Kaynaklar Piyasası, Döviz Kurları, Vergi, Mevzuatsal Sorunlar ve Çözüm Önerileri"*, *"Döviz Kurlarındaki Dalgalanmalar ve Kütüphanelerin Sürdürülebilir Yayın Alım Politikaları"*, *"Kütüphanelerde Yayın Alım Süreçleri İle İlgili Sıkıntılar ve Etkili Çözüm Önerileri"*, *"Akademik Yayıncılar, Derleyiciler ve Aracı Firmaların Gözünden Döviz Kurları ve Çözüm Önerileri I"* ve *"Akademik Yayıncılar, Derleyiciler ve Aracı Firmaların Gözünden Döviz Kurları ve Çözüm Önerileri II"* başlıklı Webinarlar ile döviz kuru dalgalanmalarının etkileri tartışılmıştır (ANKOS Web, 2022).

Gürdal ve Kafalı Can (2018)'a göre üniversite kütüphanelerinin harcadıkları bütçelerin dağılımına bakıldığında elektronik kaynaklara harcanan bütçenin %90'dan fazla bir paya sahip olduğu görülmektedir. Elektronik kaynakların çoğunluğunun yurtdışından temin edildiği göz önüne alındığında döviz kuru dalgalanmalarının bütçe

planlamasını zorlaştırdığı söylenebilir. Bütçe planlamasının doğru yapılabilmesi ve bütçenin etkin ve verimli kullanılabilmesi için elektronik kaynakların sağlama süreçleri büyük önem taşımaktadır.

Kütüphaneye ayrılan bütçe koleksiyonun geliştirilmesine, güncel tutulmasına ve bununla bağlantılı olarak verilen hizmetlerin kalitesine yansımaları olan önemli bir unsurdur (Çukadar, Çelik, Sönmez ve Kahvecioğlu, 2012, s. 2435). Döviz kuru dalgalanmaları ise üniversiteler tarafından kütüphanelerine sağlanan bütçenin verimliliğini etkilemektedir. Bu noktada ülkemiz bilimine katkısı tartışılmaz olan üniversite kütüphanelerinde bu durumun hangi düzeyde olduğunun belirlenmesi ve nasıl önlemler alınabileceği üzerinde durulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Ülkemizde döviz kuru üzerinde yaşanan dalgalanmalar ülkemiz için döviz kuru riskinden söz etmemize neden olmaktadır. Bu riskin düzeyinin belirlenmesi ve buna yönelik araştırma verileri sonucunda yapılacak öneriler üniversite kütüphanelerinin bütçelerini daha verimli kullanmaları açısından önem taşımaktadır. Literatür incelendiğinde Türkiye'de döviz kuru dalgalanmalarının üniversite kütüphanelerine ve verilen hizmetlere etkileri üzerinde yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılacak çalışmanın üniversite kütüphanelerindeki döviz kuru riskinin sonucu olarak bütçe kaynaklı küçülmelerden etkilenecek hizmetlere karşı alınabilecek önlemler sunması açısından önemlidir. Aynı zamanda üniversite kütüphanelerindeki döviz kuru dalgalanmalarının değerlendirilmesi döviz kuru riski bakımından ekonomik ve iktisadi alan ve literatürüne de katkı yapacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, üniversite kütüphanelerinde sunulan bilgi hizmetlerinin döviz kurundan nasıl etkilendiğini ortaya koymaktır. Bu hizmetlerden sorumlu personelin ve

kurum yöneticilerinin konu hakkındaki düşüncelerini, karşılaştıkları sorunları ve sorunlara karşı görüşlerini belirlemektir.

1.3. Araştırma Soruları ve Hipotez

Araştırma soruları:

- Üniversite kütüphaneleri döviz kuru dalgalanmalarından nasıl etkilenmektedir?
- Üniversite kütüphaneleri döviz kuru dalgalanmalarına karşı ne tür önlemler almaktadır?
- Üniversite kütüphaneleri döviz kuru riskinden nasıl etkilenmektedir?
- Üniversite kütüphaneleri döviz kuru riskine karşı ne tür önlemler almaktadır?
- Üniversite kütüphanelerinin materyal sağlama bütçelerinde döviz kuruna karşı iyileştirilmeler yapılmakta mıdır?
- Döviz kuru dalgalanmaları ve döviz kuru riskinin etkileri üniversite türüne göre farklılık göstermekte midir?

Araştırma hipotezi ise; "Üniversite kütüphanesi yöneticileri ve elektronik kaynak kütüphanecileri döviz kuru dalgalanmalarının üniversite kütüphanelerini olumsuz yönde etkilediği görüşündedir" şeklinde oluşturulmuştur.

1.4. Yöntem ve Veri Toplama Tekniği

1.4.1. Yöntem

Tez çalışmasında nicel araştırma yöntemlerinden betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi, mevcut bulunan durumu saptama ve bir hipotezi test etmek amacıyla kullanılmaktadır (Arlı ve Nazik, 2003, s. 6). Bedir-Erişti, Kuzu, Kabakçı Yurdakul,

Akbulut ve Kurt (2013)'a göre betimleme yöntemi, araştırmada toplanan verilerin araştırma problemi ile ilgili olarak neleri ifade ettiğini ve hangi sonuçları ortaya çıkardığını belirler.

Araştırmanın ilk kısmında kavramsal ve kuramsal çerçeveyi oluşturabilmek amacıyla literatür taraması yapılmıştır. Döviz, döviz kuru, döviz kuru tarihi, döviz kuru türleri, döviz kuru dalgalanmaları ve döviz kuru riski ile ilgili çalışmalar incelenmiştir.

1.4.2. Veri Toplama Tekniği

Araştırma evrenini oluşturan kütüphane yöneticileri ve elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphanecilere yönelik veriler anket yoluyla toplanmıştır. Arıkan (2018, s. 98)'e göre *"anket, bireylerden sözlü veya yazılı olarak bilgi almak için yapılır. Bu bilgiler esas itibariyle yüz yüze görüşerek, posta ile yazılı olarak, telefonla veya internet ortamında sorarak elde edilir."* şeklinde ifade edilmiştir. Anket formu ekler (Bkz. Ek 1) kısmında sunulmuştur.

1.5. Araştırmanın Kapsamı, Evreni ve Örneklemi

Ankara'da 13 vakıf ve 8 devlet üniversitesi olmak üzere 21 üniversite bulunmaktadır. Araştırma kapsamında 1 vakıf (Anka Teknoloji Üniversitesi) ve 1 devlet üniversitesi (Gazi Üniversitesi) "kütüphane biriminin henüz oluşturulmamış olması" ve "verileri toplamak için ayrılan sürede (20 Şubat 2022 – 1 Nisan 2022) kütüphane yönetimi tarafından anket yapılması için randevu verilmemesi" gibi nedenlerden dolayı araştırmaya dâhil edilmemiştir. Böylece araştırma örneklemini, 12 vakıf ve 7 devlet üniversitesi olmak üzere 19 üniversite kütüphanesinde görev yapan kütüphane yöneticileri ve elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphaneciler oluşturmaktadır.

Araştırma örneklemini oluşturacak katılımcı sayısı Aralık 2021-Ocak 2022 dönemi arasında, ilgili daire başkanlıklarıyla ya da kütüphane personeliyle iletişime geçilerek ve kütüphane web sayfalarındaki personel bölümü incelenerek belirlenmiş ve 19 kütüphane yöneticisi ve 37 elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphaneci olmak üzere toplamda 56 kütüphane personeli olduğu saptanmıştır.

Çalışma kapsamında uygulanan anket formu etik kurul onayı (Bkz. Ek 2) alındıktan sonra yüz yüze görüşme yoluyla uygulanmıştır. Anketin uygulama süresi 20 Şubat 2022-1 Nisan 2022 olarak belirlenmiştir. Anket uygulama sürecinde 19 kütüphane yöneticisinin tamamından veri alınmış ancak elektronik kaynaklardan sorumlu beş kütüphaneciden "personelin izinde olması", "elektronik kaynaklar birimine yeni başlamış olması", "anket için gönüllü olmak istememesi" ve "elektronik kaynaklar biriminden kısa bir süre önce ayrılmış olması" gibi nedenlerle veri alınamamıştır. Böylece anket çalışması toplamda 51 katılımcıya uygulanmıştır. Elde edilen veriler "SPSS 22.0" ile analiz edilmiştir.

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Döviz Kuru ile İlgili Kavramlar

2.1.1. Döviz

Döviz, Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Güncel Türkçe Sözlük'te (2020) "ülkeler arası ödemelerde kullanılabilecek para, çek, poliçe vb. her türlü ödeme aracı ya da yabancı ülke parası" olarak tanımlanmakta ve Fransızca kökenli "devise" sözcüğünden geldiği belirtilmektedir. Döviz, ilk olarak 11.8.1989 tarih ve 20249 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'a göre "yabancı parayla ödemeyi sağlayan her nev'i hesap, belge ve vasıtaları" olarak ifade edilmiştir (Türk Parası Kıymetini Koruma…, 1989).

Seyidoğlu (2003)'a göre yabancı ülkelere ait paralar nakit biçiminde olabileceği gibi banka havaleleri, döviz poliçeleri, ödeme emirleri, seyahat çekleri veya mevduat sertifikaları şeklinde de olabilmektedir (aktaran Yıldırım, 2020, s. 3). Arslan (2005) çalışmasında döviz ile ilgili olarak şu ifadeleri kullanmaktadır:

> Ülkeler arasında mal ve hizmet akımlarına paralel olarak, para akımları da gerçekleşmektedir. Ancak bu para akımı, mal ve hizmet ticaretinin bir sonucu olması nedeniyle, bu akımlarla ters yönlü olarak gerçekleşmektedir. Başka bir ifade ile mal ve/veya hizmet akımının yapıldığı ülkeden, diğer ülkeye para akımı olmaktadır. İşte, bu akımlarda kullanılan, ödeme araçlarına ise döviz adı verilmektedir. Döviz kavramı, bütün yabancı paralar ile, yabancı ülkelerde geçerli olan çek, poliçe, emre yazılı senet, hazine bonoları, hisse senedi ve tahvil gibi her türlü ödeme aracını kapsamaktadır (s. 29).

2.1.2. Döviz Kuru

Döviz kuru, Türk Dil Kurumu tarafından "yabancı paranın millî paraya karşı değeri" olarak tanımlanmıştır (Döviz kuru, t.y.). Canbazoğlu (2020)'a göre modern dünyada küresel pazarların yerel pazarların yerini alması ile ülkeler arası ticari faaliyetler artmış ve bu da döviz kurlarını önemli bir faktör haline getirmiştir. Bu nedenle döviz kuru, dünya piyasalarında ekonomik faaliyetleri etkileyen en önemli gösterge olarak bilinmektedir. Ayrıca döviz kurunun uluslararası rekabet gücünün belirlenmesinde parametre olarak kullanılan ve ülke ekonomisinin küresel konumunu gösteren önemli bir makroekonomik değişken olduğu ifade edilmektedir. Buna bağlı olarak bir ülkenin gelişiminin döviz sistemi ile yakından ilgili olduğu söylenebilir (Akhter ve Faruqui, 2015, s. 1).

Döviz kurunun ulusal para biriminin başka bir para birimine çevrilmesine olanak tanıyan, böylece uluslararası mal ve hizmet ticaretini ve ülkeler arasında fon transferini kolaylaştırabilen ve aynı zamanda farklı ülkelerdeki ürün fiyatlarının aynı anda karşılaştırılmasını sağlayan önemli bir değişim oranı olduğu belirtilmektedir (Abdoh ve diğerleri, 2016, s. 89). Döviz kuruna maruz kalma, esnek döviz kuru sisteminin uygulanmasından bu yana uluslararası ticarete katılan şirketler için endişe kaynağı oluşturmaktadır. Döviz kurundaki istikrarsız ve kontrolsüz değişimler fiyatlara, faiz oranlarına, mal ve hizmet talebine ve yatırım değişikliklerine etkileriyle genel ekonomiye yansımaktadır. Bu nedenle, bu değişiklikler nihayetinde şirketlerin performansını da etkilemektedir (Canbazoğlu, 2020, s. 1).

Döviz kuru sistemi, ulusların kendi aralarında ödeme yaptıkları bir dizi kural, düzenleme ve kurumlardan oluşur (Akhter ve Faruqui, 2015, s. 1) ve içerisinde bir alım-satım barındırdığından bir mal veya hizmet gibi arz ve talebi bulunmaktadır. Bu arz ve talep o dövizin fiyatını oluşturmaktadır. Bu durumdan yola çıkarak döviz kuru bir birim

yabancı paranın satın alınabilmesi için gereken paranın miktarı olarak tanımlanabilir (Yavrutürk, 2008, s. 14).

Ersoy (2006)'a göre döviz piyasasında oluşan döviz kuru, uluslararası ticareti yapılan mal veya hizmet akımının gerçekleşmesi için gereken alt yapıyı meydana getirmekte ve bir fiyat olmasına rağmen herhangi bir malın fiyatına göre farlılık göstermektedir. Ersoy, aynı çalışmada, döviz kurunda meydana gelen bir değişimin ilk olarak uluslararası ticari faaliyetlerle ortaya çıkan malların fiyat ve piyasalarını, sonra ise bu fiyat ve piyasalara bağlı olarak başka piyasaları da etkilemesi sonucu küresel ekonomik değişikliklerin oluştuğunu ifade etmektedir (Ersoy, 2006, s. 4).

Döviz kuru, gösteriliş biçimi olarak Avrupa yöntemi olarak bilinen "direk kotasyon" ve Amerikan yöntemi olarak bilinen "dolaylı kotasyon" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ünsal (2013)'a göre;

> Direk kotasyon, bir birim yabancı paranın, ulusal para birimi değeri karşılığı değişimidir. Yani bir birim dövizin ne kadar ulusal paraya karşılık geldiğini ifade etmektedir. Örneğin, 1 doların 4 TL olduğunu varsayarsak bunun gösterimi eTL/$ =4 şeklinde olur ve "1 Amerikan Doları ($) 4 TL ile değiştirilir" anlamına gelmektedir. Dolaylı kotasyon ise bir birim ulusal paranın karşılığında ne kadar yabancı para transfer edildiğini gösterir. Örneğin, 1TL=0,25 $ iken e$/TL=0,25 olarak gösterilmektedir (aktaran Yıldırım, 2020, s. 5).

2.1.3. Döviz Kuru Dalgalanmaları

Döviz kuru dalgalanmaları, bir ülkenin yerel para biriminde yaşanan artışlar veya azalışlar olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir deyişle yabancı ülkelerdeki paralarda meydana gelen artış veya azalışlara bağlı olarak yerel para biriminde oluşan hareketlilik

olarak ifade edilebilir. Döviz kuru dalgalanmaları uluslararası ticari faaliyetleri ve bu faaliyetlerin yönünü belirleyen temel bir sorundur. Döviz kuru dalgalanması, öngörülemeyen kur hareketleriyle ilgili bir risk olduğu söylenebilir (Bilgen, 2020, s. 4).

Yıldırım (2020, s. 35), döviz kurundaki dalgalanmaları etkileyen faktörleri şöyle sıralamaktadır:

- Ödemeler Dengesi
- Enflasyon
- Faiz Oranı
- Para ve Maliye Politikaları
- Spekülasyon ve Spekülatörler
- Dış Ticaret
- Ekonomik Büyüme
- Diğer Faktörler
    - Politik Etmenler
    - Piyasa Beklentileri

Çiçek (2010) tarafından döviz kuru volatilitesi olarak da adlandırılan dalgalanmalar, döviz piyasasında bir güvensizlik ortamının bulunduğu, buna bağlı olarak da ticari faaliyetlerin güvensiz bir ortamda gerçekleştiği döviz kuru hareketlerindeki değişimdir. Söz konusu güvensizlik ortamı ticari hareketler için risk meydana getirerek azalmasına neden olduğu gibi dalgalanmanın şiddetli olduğu bazı dönemlerde faaliyetleri durma noktasına dahi getirebilmektedir.

2.1.4. Döviz Kuru Riski

Döviz kurlarında meydana gelen ve öngörülemeyen dalgalanmaların ticari faaliyetlerde bulunan oluşumların ekonomik durumları üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiler "döviz kuru riski" olarak adlandırılmaktadır. Ekonomik anlamda kur riski döviz kurunda meydana gelen dalgalanmaların bir sonucu olarak, yurt dışındaki yatırımın veya bir işlemin değerindeki kâr veya zarar miktarı olarak tanımlanabilir (Arslan, 2005, s. 82; Williams, 1982, s. 212). Tanımlamalarda da değinildiği gibi döviz kuru riski döviz kuru dalgalanmalarından kaynaklanmaktadır.

Alacaklı ve borçlu olan iki tarafın bulunduğu piyasa ortamında döviz kuru yükseldiğinde alacaklı kâra geçip borçlu zarara uğrayabilmektedir. Yine aynı ortamda döviz kurları düştüğünde ise alacaklı zarar edip borçlu taraf kâra geçebilmektedir. Döviz kurlarının geleceğinin belirsiz olması alacak ve borçlarda milli para bazında bir risk yaratmaktadır (Yıldız, 1988, s. 12).

2.2. Döviz Kuru Türleri

Ekonomi ve iktisat literatürü incelendiğinde birçok döviz kuru türünden söz edilmektedir. Başlıca döviz kuru çeşitleri; nominal, reel, efektif, çapraz kur, spot ve vadeli kur olmak üzere beş tanedir. Ayrıca efektif döviz kuru; nominal efektif döviz kuru ve reel efektif döviz kuru olarak ikiye ayrılır (Yıldırım, 2020, s. 5). Bu başlık altında verilecek olan türler bu çalışma için önemli olduğu düşünülen döviz kuru türleridir.

2.2.1. Nominal Döviz Kuru

Nominal döviz kuru, döviz kurunun en yaygın olarak bilinen türüdür. İki ülke parasının nispi fiyatıdır ve paranın birbirlerine karşı değerini ifade etmektedir (Parasız, 2009, s.

602). Bir yerli paranın yabancı para türünden fiyatını gösteren nominal döviz kuru iki-yanlı (bilateral), birden çok yabancı para türünden yaklaşık fiyatını gösterdiğinde ise çok-yanlı (multilateral) bir niteliktedir (Kibritçioğlu ve Kibritçioğlu, 2004, s. 2).

Nominal döviz kurundaki artış, yerel para biriminin yabancı para birimi karşısında değer kaybı anlamına gelmekte ve dış ülkeler tarafından yerli ürünlerin fiyatlarının daha uygun bulunması ile ihracatın artmasına neden olmaktadır (Yıldırım, 2020, s. 6). Nominal döviz kurunun ihracat ile doğru orantılı bir ilişkisi olduğu söylenebilir.

2.2.2. Reel Döviz Kuru

Uluslararası ticarette malların nispi fiyatına reel döviz kuru denmektedir. Ülkelerin karşılıklı mal ve hizmet alımlarında reel döviz kuruna gereksinim duyulmaktadır. Ticaret haddi olarak da adlandırılan reel döviz kuru, yabancı para ve yerli para arasındaki değer kayıplarını belirlemeyi de mümkün kılmaktadır (Han, 2021, s. 5; Afşar, 2019, s. 6). Reel döviz kuru aşağıdaki denklem kullanılarak hesaplanmaktadır. Bu denklemde E, nominal döviz kurunu; R, reel döviz kurunu; P^*, yurt dışı fiyat düzeyini yani yurt dışı enflasyonu; P ise yurt içi fiyat düzeyini yani yurt içi enflasyonu ifade etmektedir (Parasız, 2009, s. 602).

$$\boldsymbol{R = \frac{E\ x\ P}{P^*}}$$

Denklemde de görüldüğü gibi nominal döviz kurundan farklı olarak reel döviz kuru, yurt içi ve yurt dışı fiyat yani enflasyonun değişimleri de dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Dolayısıyla reel döviz kurunun hem nominal döviz kuruna hem de enflasyon düzeyine bağlı olduğu söylenebilir.

3. BÖLÜM: ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ

3.1. Tanım

Üniversiteler, amaç ve işlevleri doğrultusunda faaliyetlerini yerine getirebilmeleri için öğretim elemanlarına ve öğrencilerine bazı imkanları sunmakla yükümlüdür. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yanı sıra çeşitli bilgi kaynaklarının ve bilgi paylaşım ortamlarının sunulduğu kütüphaneler üniversitelerin en temel bileşeni durumundadır. Literatürde incelendiğinde üniversite kütüphanelerinin bazı tanımları şu şekilde ifade edilmektedir:

Çakın (1998, s. 51)'a göre üniversite kütüphaneleri *"her türlü formattaki gereksinim duyulan bilgiyi sağlamakla, düzenlemekle ve bunlardan en üst düzeyde yararlanılması yolunda öncelikle öğretim elemanlarına, öğrencilere ve araştırmacılara hizmet vermekle yükümlü bulunan kurumlardır."*

Diğer bir tanımda (Ergen, 2003, s. 188-189) üniversite kütüphaneleri;

> Öğretim ile bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemek için her türlü bilgi kaynağını, amaç ve hedeflerini göz önünde bulundurarak ve olanakları ölçüsünde toplayan, bu kaynakları kullanıcılarına ulaştırmak için çağdaş kütüphanecilik teknikleriyle örgütleyen ve kullanıcılarına en uygun yararlanma ortamını sağlayan kurumlardır.

Küçükcan (2007, s. 22)'a göre üniversite kütüphanesi;

> …bağlı bulunduğu üniversitenin öğrencilerinin eğitim gördükleri alanlarda bilgi gereksinimini karşılayan, öğretim elemanlarının hem kendi araştırmaları hem de verdikleri derslerle ilgili her türde materyali toplayan, bunları belli bir düzende ve uygun bir ortamda kullandıran kurumlardır.

Aboh ve diğerlerinin (2019) yaptığı tanımda üniversite kütüphanesi;

> Öğrencilerinin, öğretim üyelerinin ve personelinin bilgi, araştırma ve müfredat ihtiyaçlarını karşılamak için bir üniversite tarafından kurulan, yönetilen ve finanse edilen bir kütüphane veya kütüphane sistemidir. Genel olarak, bir üniversiteye bağlı herhangi bir kütüphaneye üniversite kütüphanesi denir. Bulunduğu üniversitenin müfredatını desteklemek ve tamamlamak amacıyla kurulmuş akademik bir kütüphanedir.

Üniversite kütüphanelerinin tanımlarına bakıldığında kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarının karşılanması üzerinde durulduğu görülmektedir. Üniversite tarafından kurulup yönetilen ve mali kaynaklarının da üniversite tarafından sağlandığı ifade edilmektedir. Ayrıca üniversite müfredatının da desteklenmesi gerektiğine yer verilmektedir. Buna göre üniversite kütüphaneleri, kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü, bilimsel bilgiye erişime imkân sağlayan ve bu imkânları sunarken gerek duyulan ihtiyaçları üniversite tarafından karşılanan kurumlar olduğu söylenebilir.

3.2. Önemi

Üniversite kütüphanelerinin var oluş nedeni üniversitenin işlevlerini tamamlamak olarak kabul edilmektedir. Bir üniversitenin temel işlevinin eğitim olduğu düşünüldüğünde özellikle üniversite eğitimine başlamış bir bireyin her şeyden önce yaşam boyu öğrenme ilkesini benimseyerek bu doğrultuda eğitim alması gerekmektedir. Bu tür bir eğitim sisteminin altyapısını oluşturması açısından üniversite kütüphanelerinin önemi oldukça büyüktür. Üniversite kütüphaneleri bağlı bulunduğu üniversite bünyesinde eğitimi verilen alanlara ve akademik programlara yönelik kaynakları toplamak, bunları hem basılı ve hem de elektronik ortamlarda düzenlemek, sınıflandırmak, erişim uçlarını saptamak ve en uygun yöntemle yararlandırmaya

sunmaktadır. Böylelikle araştırmacıların bilgi gereksinimleri karşılanarak yeni bilimsel yayınlar ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan, üniversite kütüphanelerinin bilimsel yaşamı ve bilim insanlarını destekleyici rolü önem taşımaktadır (Üstün, 2017, s. 30).

Yükseköğretim Kurulu Üniversite Kütüphaneleri Çalışma Grubu tarafından hazırlanan bir raporda şu ifadeler kullanılmıştır (2023'e doğru Türkiye'de…, 2014, s. 1):

> Dünyada söz sahibi üniversitelere bakıldığında, bu üniversitelerin kütüphanelerine ciddi yatırımlar yaptıkları ve bu yatırımların sürdürülebilir olması için gerekli önlemleri aldıkları görülmektedir. Örneğin, Avustralya ve Yeni Zelanda üniversite kütüphanelerinin kurum başına ortalama yayın alım bütçesi 9.386.523 dolar, en düşük yayın alım bütçesi ise 5.196.342 dolardır. American Research Library (ARL) üyesi olan Amerika ve Kanada üniversitelerinde kurum başına ortalama yayın alım bütçesi 10.388.129 dolar, en düşük yayın alım bütçesi ise 3.823.732 dolardır.

Bilgi teknolojilerinin gelişmesiyle beraber bilgi üretimi hızla artmakta ve basılı kaynaklar elektronik ortama taşınmaktadır. Bu hıza karşı bilgiyi denetlemek oldukça zor hale gelmektedir. Bu nedenle, bireylere bilgi okuryazarlığı yeteneklerinin kazandırılmasına gereksinim duyulmaktadır. Yaşam boyu öğrenmenin sağlanabilmesi için akademik hayatın başlangıcından itibaren bireylere bilgi okuryazarlığı yeteneklerinin kazandırılması gerekmektedir. Bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasında kütüphaneler oldukça büyük öneme sahiptir (2023'e doğru Türkiye'de…, 2014, s. 2).

Üniversitelerin dünya çapında bilimsel alanda kendinden söz ettirebilmeleri için bünyesinde bulunan kütüphanelerine gereken özeni gösterdiği görülmektedir. Bu durum dünya bilgi birikimine katkısı açısından üniversite kütüphanelerinin önemine örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca kütüphanelerin önemini ve değerini arttırması açısından üniversite tarafından ayrılan bütçenin belirleyici olduğu düşünülebilir.

3.3. Görev, Amaç ve İşlevleri

Üniversite kütüphaneleri, bağlı olduğu üniversitenin bileşenlerinin her türlü eğitim, öğretim ve araştırma gereksinimlerini karşılayan kurumlardır. Bu nedenle araştırma faaliyetleri bakımından üniversite kütüphaneleri, üniversitelerin diğer birimlerinden daha fazla role sahiptir (Odabaş ve Polat, 2011, s. 322). 1903'te Chicago Üniversitesi Rektörü Harper yaptığı bir konuşmada *"Kütüphane üniversitenin kalbidir veya kalbi olmalıdır"* ifadesini kullanmıştır (Grieder, 1956, s. 93). Buradan yola çıkarak görevlerini bütünüyle yerine getiren bir kalbin bulunduğu beden nasıl tüm fonksiyonlarını eksiksiz çalıştırabiliyorsa üniversitelerde de kütüphanelerin görevlerini yerine getirmesi bu denli önemli görülmektedir. Kütüphane tarafından üstlenilen görevlerin yerine getirilmesi ile üniversitenin hizmet kalitesi, araştırma kalitesi, tüketilen bilgiler sonucunda üretilen yeni akademik bilgiler, başarılı araştırmacılar ve öğrenciler ve bütün olarak öne çıkan bir üniversite kurumu meydana geleceği düşünülmektedir.

Küçükcan (2007, s. 22)'a göre üniversite kütüphanelerinin görevleri şunlardır:

- Kullanıcıların gereksinim duyabilecekleri çeşitli materyal toplamak, düzenlemek ve yararlandırmaya sunmak,
- Kullanıcıların çeşitli nedenlerle ulaşamadığı materyallere erişebilmesi için çözüm yolları üretmek,
- Son teknolojileri takip etmek,
- Üniversite bünyesinde yer alan eğitim alanlarında verilen dersleri materyallerle desteklemek,
- Kullanıcılarına eğitim materyallerine ek olarak kültürel, sosyal vb. alanlarda kaynak sunmak.

Üniversite kütüphanelerinin amacı bağlı olduğu üniversitenin amaçları doğrultusunda şekillenmektedir. T.C. Devlet Teşkilatı (1988, s. 529)'nda üniversitelerin kuruluş amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

> Yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak; bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak; ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak; yurt içi ve yurt dışı kurumlarla iş birliği yaparak bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek; evrensel ve çağdaş gelişmelere katkıda bulunmaktır.

Buna göre üniversite kütüphanelerinin amaç ve işlevleri şu şekilde sıralanabilir (aktaran Aboh, 2019, s. 4; Ola, 2011; Çelik, 1999, s. 51-52):

- Genel olarak eğitim-öğretim ve araştırma için destek sağlamak
- Kurumun akademik hedeflerine doğrudan katkıda bulunmak ve öğrencilerin akademik mükemmellik kazanması ve istihdam edilebilirliği elde etmesi için gerekli becerilerle donatılmasına yardımcı olmak,
- Kurumun imajını yansıtan akademik beceri ve gelişime dikkat çekmek için kaliteli kütüphane kaynakları sağlamak,
- Üretkenliği tetiklemek, kaliteli araştırmayı ve elektronik materyallere erişimi iyileştirmek amacıyla e-kaynaklara yatırım yapmak,
- Bilgi kaynaklarından etkin ve verimli şekilde yararlanılması için bilgi hizmetleri planlamak, sunmak ve geliştirmek,
- Üniversitenin bilgi hizmetlerini eksiksiz sunabilmesi amacıyla yeterli sayıda insan kaynağı bulundurmak ve personelin mesleki yeterliliğini artırmak amacıyla dâhili ve harici eğitimler sunmak,

- Kütüphanenin gerçek ve potansiyel kullanıcı sayısı dikkate alınarak yeterli düzeyde, ergonomik ve hizmetlerin verilmesine uygun olacak bir kütüphane ortamı sunmak,
- Kullanıcının kütüphane kaynaklarından daha etkin yararlanması için kullanıcı eğitim programı planlamak, sunmak ve geliştirmek,
- Sosyal ve ekonomik modernleşmeyi desteklemek,
- Kütüphaneler arası iş birliği yapmak,
- Üniversite tarafından yayınlanan kaynakları arşivlemek,
- Mevcut dermeyi muhafaza ederek derme geliştirme çalışmaları yürütmek.

Üniversite kütüphanelerinin görev, amaç ve işlevlerine bakıldığında varoluş nedeninin kullanıcıların yararına hizmetler planlamak ve sunmak olduğu düşünülebilir. Aynı zamanda bu hizmetleri sunarken uygunluk, doğruluk, zaman ve erişim kolaylığının dikkate alınması gerektiği söylenebilir. Hizmetlerin kullanıcı memnuniyeti açısından değerlendirilmesi ve geribildirimlere göre yeni planlamalar yapılması kütüphanenin görev, amaç ve işlevleri bakımından faydalı olabilir.

3.4. Bilgi Hizmetleri

Bilgi hizmetleri ile ilgili yapılan tanımlar geçmişten günümüze değişen şartlara göre farklılık göstermektedir. Bilgisayar ve internet ile beraber bilgi hizmetlerinin tanımlamalarının değiştiği ve çeşitlendiği görülmektedir. Üçok (1972, s. 31) çalışmasında müracaat hizmeti kavramını kullanarak şu şekilde bir tanımlama yapmaktadır:

> Bir kütüphanede herhangi bir sebepten dolayı bilgi arayan kimselere özel olarak yetişmiş personel tarafından, kütüphane içi ve dışı kaynaklardan faydalanarak, doğrudan doğruya ve kişisel yardım, aynı zamanda bu

> bilginin en çabuk ve kolay şekilde sağlanabilmesi için yapılan diğer bütün dolaylı çalışmaları kapsar.

Alpay (1973), hazırladığı sözlükte başvurma kavramını kullanarak *"bilgi istemek, yardım istemek"* şeklinde tanımlamaktadır. Yardım amacıyla başvurulan kişi veya kaynağın görevini bir konu, olay, yazar veya tarih hakkında bilgi vermek olarak açıklamaktadır. Alkan (1994, s. 37), danışma hizmeti kavramını kullandığı çalışmasında bilgi arayan kullanıcılara kütüphaneci tarafından sunulan kişisel yardım olduğunu belirterek kaynaklarda depolanan bilginin kullanıcıya etkili bir biçimde aktarılmasını amaçladığını ifade etmektedir. Ayrıca hizmetin bel kemiğinin danışma masasına yöneltilen soruların yanıtlanması olduğunu belirtmektedir.

Selvi (1998, s. 4) tarafından yapılan tanımda ise şu ifadelere yer verilmektedir:

> Danışma veya bilgi hizmeti, bilgi bulmada kullanıcıya yapılan kişisel yardımdır. Böyle bir hizmetin nitelik ve derinliği, kütüphanenin ve kullanıcının türüne göre değişir. Bu hizmet, görünüşte basit olan bir soruya hemen cevap vermekten, incelenen konu için yapılacak bibliyografik arama ile kütüphaneci/bilgi uzmanının araştırma yeteneğini birleştirerek konu ile ilgili bilgi sağlamasına kadar değişen geniş bir alanı içine alır.

Ergen (2007, s. 21) ise bilgi hizmetini "*kullanıcının bilgi ihtiyacını gerek geleneksel yöntemle gerekse elektronik ortamda en kısa sürede tam ve doğru olarak karşılamak amacıyla gerekli bilginin sağlanması yanında kullanıcı eğitimi ve rehberlik hizmetlerini de kapsayan doğrudan kişisel bir yardımdır*" şeklinde tanımlamaktadır.

Bilgi hizmeti kavramının geniş anlamına bakıldığında, bir ülkede bilgi hizmeti sağlamakla görevli tüm kuruluşlarda verilen hizmetler, dar anlamına bakıldığında ise kütüphane, arşiv ve bilgi merkezi gibi kuruluşlarda yararlandırma ya da okuyucu hizmetleri kapsamında verilen bilgi hizmetleri anlaşılmaktadır. Bilgi hizmetleri ile ilgili

bu durumun oluşmasının nedenlerinden biri İngilizce'de *"reference services, information services, reference and information services"* olmak üzere farklı ifadeler ile karşılanırken, Türkçe'de yalnızca *bilgi hizmetleri* olarak kullanılmasıdır (Ergen, 2007, s. 5). Bu çalışmada bilgi hizmetleri, dar anlamıyla yani bilgi merkezleri, arşivler ve kütüphanelerde verilen bilgi hizmetlerine karşılık gelen anlamıyla kullanılacaktır.

Bilgi hizmetinin 1850'li yıllardan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıktığı görülmektedir. Yaklaşık yüz yıl sonra bilgisayarın kullanılması ile değişikliğe uğrayarak gelişmiştir. Günümüzde ise internetin sunduğu ortamların çeşitlenmesiyle bilgi hizmetinde zaman ve mekân kısıtlamasının tamamen ortadan kalktığı görülmektedir. Bilgi hizmetinin gelişip çeşitlenmesi ile hizmetlerin kaliteli bir şekilde verilebilmesi için bilgi hizmeti uzmanlarına gereksinim duyulmaktadır (Ergen, 2007, s. iii).

Bilgi hizmetleri ile ilgili bugüne kadar yapılan çalışmalarda ve hazırlanan sözlüklerde belirli zaman aralıklarında sırasıyla *"müracaat servisi, başvurma, danışma ve bilgi hizmetleri"* kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. 1948 yılında Adnan Ötüken tarafından temel bilgi kaynaklarının bulunduğu bölüm için *"müracaat bibliyoteği"* kavramı kullanılmıştır. Bilgi hizmeti veya o dönemki adıyla müracaat hizmetinden bahsedilmemiştir. Söz konusu hizmetin içerisinde yer alan işlerin, okuma salonunda tam zamanlı görev yapan bir görevli, mütehassıs bir bibliyotekçi tarafından yapılması gerektiğini ve bu personelin görevinin ise kullanıcı sorularını cevaplamak, ihtiyaç duyulan bilginin hangi bölümde veya nerede olduğunu göstermek ve kullanıcının varsa diğer sorunlarına çözüm üretmek olarak ifade etmiştir (Ötüken, 1948, s. 278-279). Bilgi veya müracaat hizmeti kavramı kullanılmamış olsa da ifade edilen görevlere bakıldığında bilgi hizmetinin temeli olduğu düşünülmektedir.

1959 yılından 1972'ye kadar sırası ile Türkçe bölümü Leman Şenalp tarafından hazırlanan *Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü'nde* (Lemaitre, 1959, s. 144),

Aybaş (1971, s. 8) ve Üçok (1972, s. 31)'un makalelerinde *"müracaat servisi"* veya *"müracaat hizmeti"* kavramları kullanılmaktadır. Meral Alpay'ın hazırladığı *Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü'nde* (1973, s. 59)*"başvurma*" hizmetinin danışma eyleminden türediği ifade edilmektedir. Ayrıca sözlükte, *müracaat* teriminden *başvurma* terimine gönderme yapılmaktadır. *Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü*'nde Berin U. Yurdadoğ (1974, s. 21) *"danışma"* kavramını kullanmış ve *"müracaat"* kavramını eski terim olarak kabul etmiştir. Alkan (1994, s. 37) doktora tezinde bilgi hizmetlerini tanımlarken *"danışma hizmeti"* kavramını kullanmıştır.

Müracaat, başvurma ve danışma hizmeti kavramlarının 1990'lı yıllara kadar kullanıldığı görülmektedir. 1991 yılına gelindiğinde Yontar (1991)'ın bir çalışmasının başlığında *"enformasyon hizmeti"* terimini kullandığı dikkat çekmektedir. Enformasyon hizmeti ve danışma hizmeti kavramı bir süre çalışmalarda kullanılmıştır. Daha sonra bilgi hizmeti kavramının daha yaygın kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Selvi (1998), Zenginer (2001), Ergen (2007), Akkaya (2010), Süküt (2011), Sezgin (2015), Er-Koçoğlu (2018), Raviş (2019)'in çalışmalarında *bilgi hizmeti* kavramı kullanılmıştır.

Bilgi hizmeti kavramı ile ilgili geçmişten günümüze yapılan tanımlara bakıldığında farklı ifadeler kullanıldığı ve dönem dönem ifade ediliş şeklinin değiştiği söylenebilir. Buna ek olarak teknolojik gelişmelerle beraber bilgi hizmetlerinin çeşitlenmesinin kullanılan ifadeleri değiştirdiği düşünülebilir. Buna rağmen bilgi hizmetlerinin temelinde bilgiden yararlandırma hizmetinin hep var olduğu verilen tanımlamalara dayanılarak savunulabilir.

4. BÖLÜM: DÖVİZ KURUNDAKİ DALGALANMALARIN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN BİLGİ HİZMETLERİNE ETKİSİ

Çalışmanın bu bölümünde döviz kuru dalgalanmaları kaynaklı ortaya çıkan alım gücü artış ve azalışlarının çeşitli üniversite kütüphanelerini nasıl etkilediğine yer verilecektir. Ortaya çıkan bu durumların nedenlerine ve sonuçlarına değinilmeye çalışılacaktır.

Öğrenciler, akademik personel ve araştırmacıların bilgi ihtiyaçlarını karşılayacak materyal arayışlarında onları özgür ve verimli kılmak için bilgi kaynakları ve hizmetlerine erişim ve kullanım sağlanması üniversite kütüphanelerinin işlevsel rolüdür (Lucky ve Nsikanabasi, 2018, s. 22). Üniversite kütüphanelerinde verilen hizmetlerin gelişen teknoloji ile daha da çeşitlendiği söylenebilir. Çeşitlenen hizmetler ise beraberinde üniversite kütüphaneleri için bazı maliyetlere neden olmaktadır. Kütüphaneler, küresel bazda yüksek fiyatlı bilgi ürünlerine mecbur olmaları ve çoğunlukla kamu finansmanına dayanan üniversitelerin sağladıkları bütçelere bağımlı olmaları nedeniyle dünya ekonomisindeki değişikliklere özellikle açıktır (Harper ve Corall, 2011, s. 96).

Polat (2017, s. 235)'a göre üniversite kütüphaneleri bütçelerinin büyük bir bölümünü akademik dergi aboneliklerine ayırmaktadır. Basılı dergilerin uzaktan erişimli elektronik dergilere dönüşmesiyle beraber yayıncıların akademik dergileri pazarlama şekilleri de değişime uğramıştır. Süreli yayın abonelikleri, çok sayıda elektronik derginin bir araya getirilmesi ile oluşan dergi paketlerine dönüşmüştür. Böylece bir yandan kütüphanenin kullanıcısına sunduğu dergi sayısı artarken öte yandan kaynaklara erişimin önündeki zaman ve mekân engeli ortadan kalkmıştır. Kullanıcı açısından oldukça önemli bu değişim ticari yayıncıların bilimsel dergileri piyasa ekonomisi dinamikleri içinde yüksek karlı ürünler olarak görmeleriyle dergi fiyatları da yükselişe geçmiştir. Enflasyondan daha yüksek bir değerle zamlanan fiyatlar karşısında bilgi merkezlerinin satın alım gücü

daha da azalmıştır (Kayaoğlu, 2006, s. 30). Dergi fiyatlarının zamlanması üniversite kütüphanelerinin bilgi kaynaklarına daha fazla bütçe ayırmasına rağmen daha az kaynağa sahip olmalarına neden olmaktadır. Bu durum, Araştırma Kütüphaneleri Derneği (Association of Research Libraries - ARL) üyesi olan 113 üniversite kütüphanesinin verilerinden yararlanarak hazırlanan bir istatistikte şöyle ifade edilmektedir (aktaran Polat, 2017, s. 235; ARL Statistics 2003-04, 2005, s. 11-15):

> 1986–2004 arası dönemde bilimsel süreli yayın fiyatları %188 artarken kütüphaneler süreli yayın aboneliklerine %273 daha fazla bütçe ayırmışlardır. Bu kütüphaneler 1997 yılında süreli yayın aboneliğine on yıl öncesine oranla %142 daha fazla harcama yapmalarına rağmen 1987 yılına oranla %6,2 daha az süreli yayına abone olabilmişlerdir.

Örneğin; *Tetrahedron Letters* adlı önemli bir kimya dergisinin 1974 yılı fiyatı 200 dolarken, 2005 yılına gelinceye kadar 61 kat artarak 12.204 dolara yükselmiştir (Tonta, 2006, s. 23). Bu artışların üzerine küresel ya da yerel çapta yaşanan bazı ekonomik değişikliklerle ortaya çıkan döviz kuru dalgalanmaları eklenmektedir. Böylece üniversite kütüphaneleri için materyal alım bütçelerini planlamak ve yönetmek daha güç bir hale gelmektedir.

Uluslararası finans dünyası karmaşıktır ve büyük ölçüde kütüphanecilerin kontrolü dışındadır. Para birimleri çeşitli nedenlerle değer değişimlerine uğramaktadır. Ülkelerin yerel para birimlerinin, yabancı para birimleri karşısındaki değer değişimleri, üniversite kütüphanelerinin sağlama bütçelerini de etkilemektedir. Özellikle Amerikan Doları'nın bazı nedenlerle (küresel kriz, politik etmenler vb.) dalgalanması kütüphaneleri ve kütüphanecileri zor durumda bırakmaktadır (Kapoor, 2010, s. 94, 97).

Lynch (1991), süreli yayın yönetimini ele aldığı çalışmasında döviz kuru dalgalanmalarının kütüphaneler üzerindeki etkilerini de incelemiştir. Süreli yayınların

hızla artması ile özellikle bilimsel ve teknik alanlardaki abonelik maliyetlerinin de arttığı belirtilmektedir. Dönemin bilimsel ve teknik süreli yayın pazarının büyük bir kısmına Avrupalı yayıncıların hâkim olduğunu ve uluslararası para birimi dalgalanmaları Amerika Birleşik Devletleri kütüphanelerinin satın alma gücünü daha da kötü hale getirdiğini ifade etmektedir. Süreli yayınları sağlamak için diğer hizmetlere ayrılan bütçelerin de süreli yayın için harcandığı görülmektedir. Bu durum Amerika Birleşik Devletleri araştırma kütüphanelerinin materyal sağlama bütçelerini verimsiz kullanmaları anlamına gelmektedir.

Garlock, Kanada'daki döviz kurunun Kanada kütüphaneleri materyal sağlama bütçeleri üzerindeki etkisini ele alan çalışmasında (1991, s. 13), kütüphane materyali alımlarının yüksek bir yüzdesinin yabancı ülkelerden yapıldığını belirtmektedir. Bu nedenle döviz kurlarındaki dalgalanmanın bütçe üzerinde daha büyük etkisi olduğunu ifade etmektedir. Çalışmada sunulan verilere göre Toronto Üniversitesi'ne sağlanan 6,7 milyon Kanada Doları'nın %90'ından fazlasının yabancı satın alımlara harcandığı görülmektedir. Kitap ve süreli yayınlar için ödenen faturaların yaklaşık %44'ünün Amerikan Doları olarak ödendiği ve en büyük etkiye sahip olan para birimi olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Garlock, aynı çalışmada kütüphanecilerin karşılaştıkları sorunları da ele alarak "*satın alma bütçesinden sorumlu bir kütüphaneci için döviz kurları, bütçe üzerinde daha büyük bir etkiye sahip olan önemli bir değişkendir. Bütçe planlaması kolay olmadığı gibi döviz kuru dalgalanmalarını tahmin etmek neredeyse imkansızdır"* (1991, s. 13) ifadelerini kullanmıştır.

Duranceau (1995), yayıncıların ve kütüphanecilerin döviz kuru konusundaki görüşlerini ele aldığı çalışmada, Amerikan Doları'nın Avrupa para birimi karşısında değer kaybetmesi ile artan süreli yayın fiyatlarının kütüphaneleri ve kütüphanecileri zor durumda bıraktığını ifade etmektedir. Döviz kuru dalgalanmaları sonucunda ortaya çıkan

yayın sağlama sorunlarının hem müşteri hem de yayıncı tarafından yaşandığı düşünülmektedir. Yayıncı tarafından sağlanabilecek imkanları şöyle belirtmektedir (Duranceau, 1995, s. 90):

> Bazı yayıncıların, menşei ülkedeki bir abone için veya Amerika Birleşik Devletler'inde bir abone için tek bir fiyatı vardır. Bu tür yayıncılar, kendi para biriminde ödeme yapılmasını isteyebilir. Abone olunacak yayıncı müşteriyi fiyat dalgalanmalarına neden olabilecek para biriminin değerindeki değişikliklere karşı koruma sağlamak için yayıncının para birimini vadeli satın alabilir, döviz kurunu sabitleyebilir ve müşterilerini döviz piyasasının değişimlerinden koruyabilir. Yayıncı firma temsilcisi müşterisini faturalandırdığında vadeli sözleşmelerin satın alındığı sırada anlaştığı döviz kurundan fatura kesecektir.

Lynden (1996), çalışmasında, o yıllarda Avrupa para birimlerinin değer kazanması diğer bir deyişle Amerikan Doları'nın alım gücünün düşmesi sonucunda Brown Üniversitesi'nin kütüphanesini temel alarak döviz kurunun üniversite kütüphanelerinin sağlama bütçeleri üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. 1995-1996'da kütüphanenin koleksiyon dengesini korumak adına bazı kaliteli süreli yayınlarla da abonelik sonlandırdığını belirtmektedir. Bunun nedeni ise şu şekilde açıklanmaktadır:

> Sürekli çift haneli fiyat artışlarının uzun vadeli etkisinin, kütüphanelerin süreli yayın listelerini koruma becerilerini zayıflatmaktadır. Genellikle dergilerin fiyatı döviz kaynaklı olarak çift haneli seviyelerde yükselmekte ancak birçok üniversite satın alma bütçelerine yalnızca tek haneli artışlar sunmaktadır. Uzun vadede, bu şartlar altında ne bir süreli yayın listesi tutmak ne de onu genişletmek mümkündür (Lynden, 1996, s. 19).

Döviz kuru dalgalanmalarını doğrudan etkileyen faktörlere önceki bölümlerde yer verilmişti. Döviz kurunu dolaylı olarak etkileyen bazı durumlar da bulunmaktadır. 1970'li

yıllarda Afrika ülkelerinde yaşanan iç karışıklıklar, darbeler ve cunta rejimler tarafından uygulanan politikalar nedeniyle bazı ülkelerin ekonomik krize sürüklendiği görülmektedir. Buna ek olarak dünyadaki akademik kitapların yaklaşık %90'ı Afrika dışında yayınlanmaktadır. Bu durum kütüphaneler açısından materyallerinin çoğunun tedariki için batı dünyasına mecbur olduğu anlamına gelmektedir (Akinnigbagbe, 2000, s. 46). Süregelen yıllarda üniversite kütüphanelerinin kaynak sağlamada sorunlar yaşadığı görülmektedir. Arkaifie (1997), 1970'lerin sonunda Batı Afrika ülkelerinde yaşanan ekonomik krizin akademik kütüphanelere nasıl yansıdığını ele almaktadır. Özellikle Gana ve Nijerya'da krizin etkisinin büyük olduğunu belirterek Gana'da edinilen döviz gelirlerinin düşmesiyle birlikte üniversitelere yapılan döviz hibelerinde de azalma olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla önceki yıllarla aynı sayıda süreli yayına abonelik mümkün olmamıştır.

1980'lerin başında Gana'daki Cape Coast Üniversitesi, her akademik bölümden beş dergi başlığı seçmelerini istemesiyle toplamda 105 abonelik talebi oluşmaktadır. Bu üniversitenin 1975 yılında toplam süreli yayın aboneliği sayısının 1.400 olduğu dikkate alındığında sadece 5 yıl içerisinde süreli yayın aboneliği sayısında %92,5'lik düşüş dikkat çekmektedir. 1980 ve 1985 yıllarında yabancı süreli yayın aboneliklerinin durma noktasına geldiği görülmektedir (Arkaifie, 1997, s. 320).

Aynı çalışmada aktarıldığına göre Nijerya'da hükümet tarafından sağlanan finansmanın kesintiye uğraması ile Jos Üniversitesi'nin yurtdışı dergi aboneliklerinin yaklaşık 2.000 başlıktan 300'e gerilediği görülmektedir (Nwafor, 1990). Bu da %85'lik bir düşüşe karşılık gelmektedir. Ayrıca Nijerya Ulusal Üniversiteler Komisyonu, 1987'de yayınladığı raporda 1982'den sonra bazı kütüphanelerin güncel süreli yayın sağlayamadığını belirtmektedir (Arkaifie, 1997, s. 320). Bu veriler ışığında döviz kuru

dalgalanmalarının üniversite kütüphaneleri üzerinde oluşturduğu olumsuzluklar daha net anlaşılmaktadır.

Afrika ülkelerinde ekonomik krizin etkilerinin uzun yıllar devam ettiği görülmektedir. Olanlokun ve Adekanye (2005), Nijerya ekonomisini ve Lagos Üniversite Kütüphanesi'ni ele aldıkları çalışmada ülke ekonomisinin petrol destekli olarak iyi olduğu yıllardaki kütüphane hizmetleri ile kriz sonrası durağan ekonomi dönemindeki hizmetleri kıyaslamaktadır. 1970'lerde ve 1980'lerin başında, ülkenin petrol kaynaklarından elde ettiği gelir sayesinde önemli miktarda dövize sahip olduğu bilinmektedir. Buna bağlı olarak güçlü bir ulusal para birimine de sahiptir. Dolayısıyla kütüphanelerde de kitap ve dergi sağlamada artış görülmektedir. Ancak 1980'lerin sonuna doğru çeşitli sebeplerle yerel para birimi değerini kaybetmiştir.

Tablo 1'de Nijerya yerel para birimi Naira (₦)'nın güçlü (1977-1981) ve zayıf (2000-2004) olduğu yıllarda kitap ve dergi satın alımı için ayrılan kütüphane bütçesine ilişkin verilere, Tablo 2'de ise 2000-2004 döneminde kütüphane tarafından sağlanan yabancı dergi sayılarına ve maliyetlerine yer verilmektedir (Olanlokun ve Adekanye, 2005, s. 144).

Tablo 1

Kitap ve Dergi İçin Ayrılan Kütüphane Bütçesi (1977-1981 – 2000-2004)

Yıl	Naira (₦)	Amerikan Doları ($)
1977-1978	120.000,00	189.000,00
1978-1979	140.000,00	220.000,00
1979-1980	150.000,00	225.000,00
1980-1981	200.000,00	300.000,00

2000-2001	16.089.924,00	114.928,03
2001-2002	10.297.799,00	73.555,71
2002-2003	15.000.000,00	107.142,080
2003-2004	25.000.000,00	178.071,45

Tablo 1'de Nijerya yerel para birimi Naira'nın alım gücünün yüksek olduğu yıllarda satın alabildiği Amerikan Doları miktarı ile ekonomik gerilemenin şiddetlendiği yıllarda satın alabildiği miktar görülmektedir. Naira'nın değer kaybetmesi ile ayrılan bütçenin Amerikan Doları cinsinden azaldığı anlaşılmaktadır. Buna göre satın alınan kaynak miktarında da azalma olduğu düşünülebilir.

Tablo 2

Satın Alınan Yabancı Dergi Sayısı (2000-2004)

Yıl	Dergi Sayısı	Maliyet ($)
2000-2001	-	-
2001-2002	143	71.079,90 USD
2002-2003	159	128.342,70 USD
2003-2004	201	66.478,57 USD

Tablo 1 ve 2 incelendiğinde ayrılan bütçe birim olarak artmış olsa da yerel para biriminin alım gücünü kaybetmesi nedeniyle alınan materyal sayısı oldukça azalmıştır. Ekonominin iyi olduğu yıllarda Lagos Üniversitesi Kütüphanesi'nde yaklaşık 5000 adet dergi kullanıcıların hizmetine sunulmuştur (Olanlokun ve Adekanye, 2005, s. 144).

Dolayısıyla kütüphanenin kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı düşünülebilir.

Yurt dışından sağlanan kitaplarda da durumun dergilerle aynı olduğu söylenebilir. Okojie (2010, s. 406), çalışmasında, 1993'te Nijerya'da yurt dışından sağlanan bir kitabın ortalama maliyetinin 50 Naira iken 1998'de ortalama 8.000 Naira seviyelerine yükseldiğini belirtmektedir. 2010 yılı döviz kuruna göre ithal kitapların ortalama maliyetinin kitap başına yaklaşık 15.000 Naira olduğunu söylemektedir.

Nijerya ekonomisinin değişimi incelendiğinde döviz kurunun üniversite kütüphanelerinin yabancı dergi abonelikleri üzerindeki etkisi daha net anlaşılabilir. Yerel para biriminin alım gücünün yüksek olduğu yıllara bakıldığında kütüphane materyalinin yeterli sayıda olduğu görülmektedir. 1980'li yılların sonlarına doğru değer kaybetmeye başlayan Naira günümüze kadar düşüşünü sürdürmüştür. Tablo 3'e bakıldığında yerel para biriminin şiddetli bir şekilde değer kaybettiği Nijerya'daki üniversite kütüphanelerinde döviz karşılığı yabancı kaynak sağlamanın oldukça zor olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Naira (₦) ile Amerikan Doları ($) Arasındaki Döviz Kuru Değişimi

Yıl	USD ($)	Naira (₦)
1972	$1	₦0.658
1980	$1	₦0.55
1990	$1	₦7.39
2000	$1	₦85.98
2010	$1	₦154.8

2020	$1	₦381.20

Kaynak: Nigerian Banker (Eylül, 2021)

Nijerya ekonomisi örneğinden yola çıkarak süreğen bir şekilde alım gücünü kaybeden yerel para birimi nedeniyle üniversite kütüphanelerinin birkaç yıl içerisinde sundukları kaynakları azalttığı söylenebilir. Buna bağlı olarak kullanıcıya sunulan bilgi hizmetleri de giderek zayıflayacaktır. Ayrıca üniversite tarafından kütüphaneye ayrılan materyal sağlama bütçesi döviz kurundaki artışla aynı oranda iyileştirilmedikçe kütüphaneler diğer hizmetler için ayırdıkları bütçeleri de döviz almak için kullanmak zorunda kalabilirler.

Kütüphanelerin bulunduğu ülkelerin ekonomisi kütüphane hizmetleri üzerinde etkili olmaktadır. Ekonomik bunalımlar, gerilemeler, döviz kurunun artış ve azalışları kütüphaneleri ve kütüphanecileri zor duruma düşürebilmektedir. Örneğin 2008 yılında başlayıp ekonomistlere göre etkilerinin altı yıl kadar devam ettiği, özellikle Avrupa ülkelerini etkisi altına alan küresel ekonomik krizin, birçok ülkenin kütüphanelerinde verilen hizmetleri etkilediği görülmektedir. Küresel ekonomik kriz nedeniyle bütçelerinde kesintiler yaşayan üniversiteler, kütüphanelere finans açısından gereken önemi gösterememiştir. Bu dönemde İzlanda'da kütüphanelerin bütçelerinde %20-25 oranında kesinti olduğu ifade edilmektedir. Bazı Macar üniversiteleri, kütüphanelerine %15 civarında bir kesinti uyguladığını duyurmaktadır. İtalya'da da benzer şekilde üniversitelerin bütçelerinde büyük kesintiler yapılması konusunda ulusal kararlar alındığı bilinmektedir (Hunter ve Bruning, 2010, s. 149).

Yaşanan kesintilerin yanı sıra döviz kuru kayıpları nedeniyle kütüphanelerin döviz ile satın aldığı materyalleri yeniden önceki kadar sağlamak kütüphanecileri oldukça zorlamıştır. Örneğin Birleşik Krallık, bazı üniversite kütüphanelerinin elde edebildiği %10-12'lik bütçe artışlarına rağmen %30'luk döviz kuru kaybı yaşamıştır. Polonya'da

döviz kuru kaybı 2008-2009'da %40-50, İsveç'te ise %35 olarak gerçekleşmiştir (Hunter ve Bruning, 2010, s. 149).

Söz konusu kriz durumu, Avrupa Üniversiteler Birliği Gözlemevi'nden alınan verilere göre, 2008-2014 döneminde finansmanda %16'lık bir azalma yaşayan İspanyol devlet üniversitelerine de yansımıştır (Simón-Martín, Arias-Coello ve Simón-Blas, 2016, s. 2). Aynı dönemde Sterlin'de yaşanan devalüasyonlar da bilgi kaynaklarının satın alınmasında olumsuz etkiye neden olmuştur. Yapılan bir anket sonucuna göre katılımcıların %89'u dalgalanan döviz kurları nedeniyle yükselen fiyatlara karşılık vermekte zorlandıklarını belirtmişlerdir (Harper ve Corall, 2011, s. 110-111).

2008 ekonomik krizinden ağırlıklı olarak Avrupa ülkelerinin etkilendiği algılansa da küresel olarak birçok ülke olumsuz etkilere maruz kalmıştır. Avustralya da bu ülkelerden biri olarak görülmektedir. Avustralya araştırma kütüphaneleri için malzeme harcamalarının büyük bir kısmı döviz cinsindendir. Avustralya Doları'nın değerinin belirli para birimleri karşısında önemli ölçüde dalgalandığı ifade edilmektedir. Avustralya Doları'nın dalgalanması nedeniyle, kur değişimi satın alma gücünü önemli ölçüde sarsmaktadır. Yapılan bir ankete göre, katılımcılara *"Avustralya Doları'ndaki döviz kuru dalgalanmaları satın alma gücünüzü ne kadar etkiliyor?"* sorusu sorulduğunda tüm katılımcılar bu durumun yüksek endişe kaynağı olduğunu ve tartışılan konuların başında geldiğini belirtmişlerdir. Bir katılımcı satın alınan materyallerin %60-70'inin, bir diğer katılımcı ise satın alınan bilgi kaynaklarının yaklaşık %80'inin (Amerika Birleşik Devletleri %60, Birleşik Krallık %10 ve Avrupa %10) döviz cinsinden olduğunu bildirmiştir (Tillack, 2014, s. 213).

Ekonomik krizin ilk yılında hazırlanan bir rapora göre kriz ve durgunluk dönemlerinde kütüphanelerin karşılaştığı zorluklar şu şekilde sıralanmaktadır (Social Research Report, 2009, s. 17):

- Hizmet yelpazesindeki kesintiler veya kullanıcılar için daha az değerli olduğu düşünülen bazı hizmetlerin kısıtlanması nedeniyle kütüphaneler tarafından sağlanan hizmetlerde düşüş olması,
- Kullanıcıların kütüphane alanına ve kaynaklara daha fazla erişim talep etmesine rağmen çalışma saatlerini azaltarak tasarruf sağlama baskısı,
- Satın alma gücündeki düşüş ve bütçe kesintileri ile çeşitli bilgi kaynaklarının sağlanabilirliğinde azalma,
- Bir yandan döviz kuru dalgalanmaları nedeniyle azalan alım gücü diğer yandan mevcut abonelik anlaşmalarına uygun hareket etme zorunluluğundan kaynaklanan sıkıntılar,
- Verimlilik tasarrufu açısından uygulanması mümkün olan hizmetlerde self servisi artırma baskısı,
- Kullanıcıların hizmet taleplerini ve değişen ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli becerilere sahip yeni personellerin işe alınmasında yaşanan bütçe zorlukları ya da yeni personel alınamaması.

Ekonomik durgunluk, kütüphane koleksiyonlarına, binalara ve hatta kullanıcıların değişen içerik tüketim alışkanlıklarına yapılan birçok yatırımı durdurmaktadır. Aynı eğilim, kütüphanecilerin tutumlarını da etkilemektedir. Çünkü aksayan hizmetlerle beraber kütüphanecilerin iş performansları da kötüleşmektedir. Kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılayamaması kütüphanenin de kütüphanecileri karşılayamadığını göstermektedir. Benzer şekilde, İnternet hizmetleri, yeterli fon eksikliğinden dolayı çoğu zaman oldukça düşük ve yavaştır. Bununla ilişkili olarak, kütüphanedeki elektronik ekipmana güç sağlamakta yetersiz kalınmaktadır. Bu durumlar ülkedeki ekonomik istikrarsızlığın bir sonucudur (Aboh, 2019, s. 8). Dolayısıyla ekonomik faktörler kütüphane hizmetlerinin eksilmesinin yanı sıra mevcut hizmetlerin kötü sunulmasına da neden olmaktadır.

Ticari yayıncıların sürekli fiyat artışları, azalan kaynak tahsisleri ve döviz kuru dalgalanmaları nedeniyle artan maliyetlerden dolayı kütüphane sağlama bütçeleri baskı altında kalmaktadır. 2012'de Harvard Üniversitesi, akademik dergi aboneliklerinin yüksek maliyetini artık karşılayamayacağını açıklamıştır. Üniversite, öğretim üyelerine birçok büyük dergi yayıncısının, akademik iletişim ortamını mali olarak sürdürülemez ve akademik olarak kısıtlayıcı hale getirdiğini belirtmiştir. Bu durum, belirli yayıncıların abonelik sağlama, bir araya getirme ve dergilerin fiyatlandırmasını artırma çabalarıyla daha da kötüleşmektedir (Tillack, 2014, s. 207). Harvard düzeyindeki bir üniversite kütüphanesinin 2008 krizinin süren etkileriyle birkaç yıl içerisinde bu duruma gelmesi kütüphanecilerin ve yöneticilerin yaşadığı zorluklara kanıt olarak gösterilebilir.

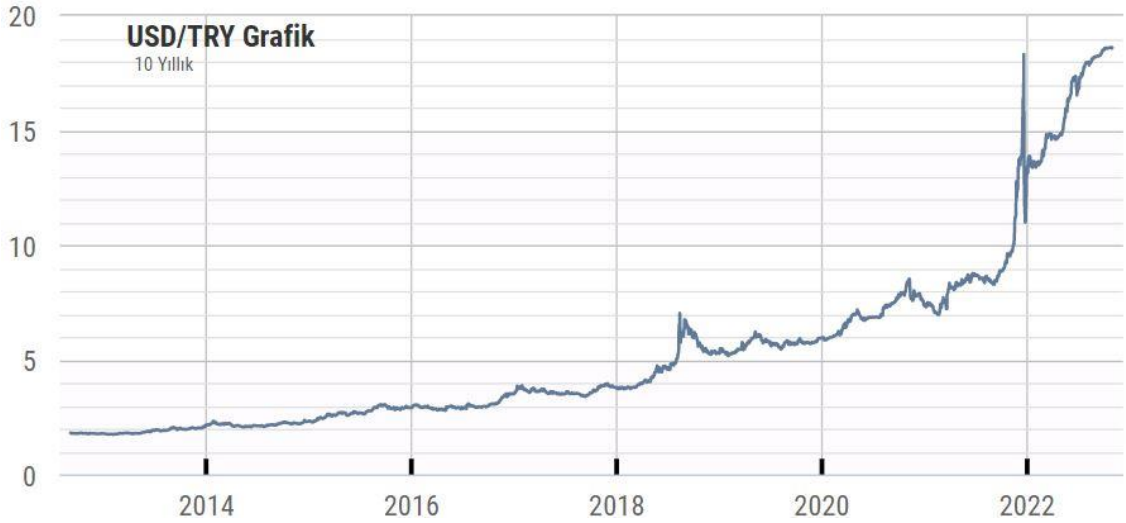
Hindistan üniversite kütüphanelerinde de durum benzer şekildedir. Kapoor (2010)'un bir üniversite kütüphanesini ele aldığı çalışmada Hint kütüphanelerinin en büyük endişesinin döviz kurlarının sağlama bütçesi üzerindeki geniş etkisi olduğu belirtilmektedir. İncelenen üniversite kütüphanesinde süreli yayın bütçelerinin yüzde 95'inden fazlası yabancı alımlara harcanmaktadır. En büyük etkiye sahip para birimi ise Amerikan Doları'dır. Abonelik satın alımlarının yüksek bir yüzdesinin yabancı ülkelerden olduğu ve bu nedenle döviz kurlarındaki dalgalanmaların satın alma bütçeleri üzerinde daha büyük bir etkiye sahip olduğuna değinilmektedir.

Literatürdeki çalışmalar ışığında ülkelerin ekonomilerinin döviz kurları üzerinde belirleyici olduğu ve bunun da birçok alanı etkilediği gibi üniversite kütüphanelerine de yansımalarının olduğu görülmektedir. Yerel para biriminin sürekli değer kaybetmesi veya dalgalanmasının kütüphanelere olumsuz yansımaları olduğu gibi değer kazanan ulusal para biriminin de bilgi kaynağı sağlama konusunda kütüphanelere olumlu yansımaları olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan uluslararası materyal sağlama pazarında en yaygın kullanılan para biriminin Amerikan Doları olduğu sonucuna varılmaktadır.

Bazı örneklerine yer verilen ülkelerin gerileyen ekonomilerinin üniversite kütüphanelerinde verilen hizmetleri sarstığı ve kütüphanelerin kullanıcısına güncel bir derme sunmasının oldukça güç olduğu durumlarla karşılaşılmaktadır. Ayrıca dalgalanan döviz kurunun vadeli ödemelerde ödeme planından daha fazla bir maliyete neden olduğu görülmektedir. Döviz kurundan kaynaklanan maliyet artışlarını karşılayacak düzeyde sağlanmayan kütüphane bütçeleri ise üniversite kütüphanelerini, kütüphanecileri ve dolaylı olarak kütüphane kullanıcısını zor durumda bırakmaktadır (Lynden, 1996, s. 19; Aboh, 2019, s. 8). Dolayısıyla küresel etkileşimlerin yoğun olduğu ve küresel çaplı kaynaklara ihtiyaç duyulduğu bu çağda döviz kuru kaynaklı ekonomik etkenlerin bilimsel bilgiye erişimde belirleyici olduğu düşünülmektedir.

Şekil

10 Yıllık USD/TRY Grafiği

Kaynak: Dolar/Türk Lirası (Ekim, 2022)

Şekil'de verilen 10 yıllık Amerikan Doları ve Türk Lirası (USD/TRY) grafiğine göre ülkemizde özellikle 2018 yılının ikinci yarısından itibaren döviz kurlarındaki dalgalanmaların arttığı söylenebilir. 2021 yılının sonunda ise kısa sürede dalga aralığının en uç noktalara ulaştığı görülmektedir. Ayrıca 2022 yılında yukarı yönlü hareket devam

etmektedir. Döviz kurundan kaynaklanan etkilerin Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin hizmetlerine yansımalarını kütüphane yöneticilerinin ve elektronik kaynak kütüphanecilerinin görüşlerinden yola çıkarak ortaya koymak amacıyla bir anket uygulanmış ve çalışmanın beşinci bölümünde değerlendirilmiştir.

5. BÖLÜM: ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE SORUMLU PERSONELE VE YÖNETİCİLERE YAPILAN ANKETİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. Döviz Kurundaki Dalgalanmaların Üniversite Kütüphanelerinin Bilgi Hizmetlerine Etkisi Üzerine Anket Çalışması

Üniversite kütüphanelerinin döviz kuru dalgalanmalarından ortaya çıkan etkilere ve döviz kuru riskine açık olduğu çalışmanın önceki bölümlerinde ifade edilmişti. Ülkemizde de bu durumun etkilerinin olduğu söylenebilir. Özellikle 2018 yılından itibaren ülkemiz sıklıkla döviz kuru dalgalanmaları ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu dalgalanmaların ticari faaliyetler üzerinde etkisi olduğundan bilgi kaynaklarının satın alınmasını da etkilediği düşünülmektedir. Yapılan araştırma kapsamında bu etkileri ortaya koymak amacıyla Ankara'daki devlet ve vakıf üniversitesi kütüphanelerinde görev yapan kütüphane yöneticilerine ve elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphanecilere bir anket çalışması uygulanarak elde edilen veriler çalışmanın bu bölümünde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Ankara'da yer alan 7 devlet ve 12 vakıf üniversitesi kütüphanelerine uygulanan anket çalışması 4 genel bilgi ve 5'li Likert ölçeği ile hazırlanmış 19 görüşten oluşmaktadır. Anket çalışması yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Uygulanan anket formu anonimdir.

Anketin uygulandığı kütüphaneler şunlardır:

1. Ankara Bilim Üniversitesi Kütüphanesi
2. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Kütüphanesi
3. Ankara Medipol Üniversitesi Kütüphanesi
4. Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Kütüphanesi

5. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Kütüphanesi
6. Ankara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı
7. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Kütüphanesi
8. Atılım Üniversitesi Kadriye Zaim Kütüphanesi
9. Başkent Üniversitesi Kütüphanesi
10. Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi
11. Çankaya Üniversitesi Kütüphanesi
12. Hacettepe Üniversite Kütüphanesi
13. Lokman Hekim Üniversitesi Kütüphanesi
14. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesi
15. OSTİM Teknik Üniversitesi Kütüphanesi
16. TED Ayşe Ilıcak Kütüphanesi
17. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Kütüphanesi
18. Türk Hava Kurumu Üniversitesi Kütüphanesi
19. Ufuk Üniversitesi Kütüphanesi

5.2. Genel Bilgiler

Anketin genel bilgiler kısmından oluşan ilk bölümüne verilen yanıtların dağılımı bu başlık altında incelenecektir. Ankete toplam 51 kişi katılmış olup ilk bölüme verilen yanıtlara göre kişi sayısı (n) ve yüzdelik dağılımları Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4

Katılımcıların Genel Bilgilerinin Dağılımı

	n	**%**
Katılımcıların Görev Yaptığı Üniversite Türü		
Vakıf	29	56,9
Devlet	22	43,1

Katılımcıların Görevi		
Kütüphane Yöneticisi	19	37.3
Elektronik Kaynaklardan Sorumlu Kütüphaneci	32	62,7
Katılımcıların Eğitim Durumu		
Lisans	29	56,9
Yüksek Lisans	19	37,2
Doktora	3	5,9
Katılımcıların Görev Süreleri		
Bir yıldan az	3	5,9
1-3 yıl	6	11,8
4-6 yıl	10	19,6
6 yıldan fazla	32	62,8

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 4 incelendiğinde katılımcılardan 22'si (%43,1) devlet, 29'u (%56,9) ise vakıf üniversitesi kütüphanesinde görev yapmaktadır. Ankete katılan kütüphanecilerden 19'u (%37,3) kütüphane yöneticisi, 32'si (%62,7) ise elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphaneci olarak görev yapmaktadır. Katılımcıların 3'ü (%5,9) Doktora, 19'u (%37,2) Yüksek Lisans ve 29'u (%56,9) Lisans mezunudur. Kütüphane personelinin mevcut görevlerindeki çalışma sürelerine bakıldığında bir yıldan daha az bir süredir görev yapan personel sayısının 3 (%5,9), 1-3 yıl arası görev yapan personel sayısının 6 (%11,8), 4-6 yıl arası görev yapan personel sayısının 10 (%19,6), 6 yıldan fazla süredir görev yapan personel sayısının 32 (%62,8) olduğu görülmektedir.

5.3. Döviz Kuru Dalgalanmalarının Kütüphane Hizmetlerine Etkisinin Değerlendirilmesi

Anketin B bölümü döviz kurundaki dalgalanmaların katılımcıların görev yaptığı kütüphanedeki bilgi hizmetlerine etkisi üzerine görüşlerini belirlemeye yönelik hazırlanmıştır. Bu bölümde verilen ifadelere göre katılımcıların "*hiç katılmıyorum"*,

“katılmıyorum”, “kararsızım”, “katılıyorum” ve *“kesinlikle katılıyorum”* seçeneklerinden kendilerine en uygun şıkkı işaretlemeleri istenmiştir. Bu bölümde toplamda 19 görüş bulunmakta ve anket bu bölümle son bulmaktadır.

5.3.1. Anket Sonuçlarının Üniversite Türüne Göre Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu kısmında anketin B bölümündeki görüşlere katılımcıların katılım durumlarının, görev yaptığı üniversite türüne göre dağılımları aşağıdaki tablolarda incelenmiştir.

Tablo 5

“1. Döviz kurundaki dalgalanmalar kullanıcılara sunulan hizmetleri etkilemektedir” Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		Devlet	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	11	37,9	13	59,1
Katılıyorum	14	48,3	8	36,4
Kararsızım	-	-	1	4,5
Katılmıyorum	4	13,8	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Tablo 5 incelendiğinde vakıf üniversitesinde görev yapan ve döviz kuru dalgalanmalarının sunulan hizmetleri etkilediği görüşüne katılanların oranı %86,2 iken bu oran devlet üniversitesinde görev yapan katılımcılarda %95,5’tir. Vakıf

üniversitelerinde "kararsızım" görüşünü belirten bulunmazken devlet üniversitelerinde bu oran %4,5'tir. Devlet üniversitelerinde bu görüşe katılmayan olmamıştır. Buna göre her iki üniversite türünde de döviz kuru dalgalanmalarının kullanıcı hizmetlerini etkilediği ve devlet üniversitelerinde bu etkinin daha fazla olduğu söylenebilir. Ayrıca bu görüşe katılmayan vakıf üniversitesinde görev yapan kütüphane personeli %13,8'lik bir orana sahiptir. Buna göre bazı vakıf üniversitelerinde döviz kuru dalgalanmalarının kullanıcı hizmetlerini etkilemediği söylenebilir.

Tablo 6

"2. Döviz kurundaki dalgalanmalar kütüphanenin materyal sağlama bütçesinin alım gücünü etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		**Devlet**	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	16	55,2	15	68,2
Katılıyorum	12	41,4	7	31,8
Kararsızım	1	3,4	-	-
Katılmıyorum	-	-	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Tablo 6'ya göre döviz kuru dalgalanmalarının bütçenin alım gücünü etkilediği görüşünde olan vakıf üniversite personelinin %96,6 oranında olduğu görülmektedir. Devlet üniversitesinde "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş bildiren personel sayısı %100,0'dür. Her iki üniversite türünde de "katılmıyorum" ve "hiç katılmıyorum seçeneği tercih edilmemiştir. Yalnızca vakıf üniversitesinde katılımcıların

%3,4'lük bir kısmı "kararsızım" şeklinde görüş belirtmiştir. Buna göre her iki üniversite türünde de döviz kuru dalgalanmalarından dolayı bütçenin alım gücünün etkilendiği söylenebilir. Garlock (1991), çalışmasında, döviz kurlarının satın alma bütçesi üzerinde kapsamlı bir etkisi olduğunu belirtmektedir. Tablo 6'dan elde edilen çıkarım ile söz konusu çalışma örtüşmektedir.

Tablo 7

"3. Döviz kuru dalgalanmaları elektronik dergi abonelik maliyetlerini arttırmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		**Devlet**	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	17	58,6	16	72,7
Katılıyorum	11	37,9	6	27,3
Kararsızım	1	3,4	-	-
Katılmıyorum	-	-	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 8

"4. Döviz kuru dalgalanmaları e-kitap maliyetlerini arttırmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		**Devlet**	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	20	69,0	16	72,7

Katılıyorum		8	27,6	6	27,3
Kararsızım		1	3,4	-	-
Katılmıyorum		-	-	-	-
Hiç katılmıyorum		-	-	-	-
	Toplam	29	100,0	22	100,0

Tablo 9

"5. Döviz kuru dalgalanmaları elektronik veritabanı maliyetlerini arttırmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		**Devlet**	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	19	65,5	16	72,7
Katılıyorum	9	31,0	6	27,3
Kararsızım	1	3,4	-	-
Katılmıyorum	-	-	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 7, 8 ve 9'da dağılımları verilen bilgiler döviz kuru dalgalanmalarının elektronik dergi, e-kitap ve elektronik veritabanlarına etkilerini ele almaktadır. Değerler benzerlik gösterdiğinden bu tablolar elektronik kaynaklar olarak birlikte değerlendirilmiştir. Buna göre tablolar incelendiğinde döviz kuru dalgalanmalarının elektronik kaynakların maliyetini arttırdığı görüşüne vakıf üniversiteleri personelinin %96,6'lık bir oranla çoğunluğunun, devlet üniversiteleri personelinin ise tamamının "katılıyorum" ve

"kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş bildirdiği görülmüştür. Vakıf üniversitelerinde kararsız olduğu belirtilen personel oranı %3,4 iken devlet üniversitelerinde bu seçenek tercih edilmemiştir. Buna göre her iki üniversite türünden ankete katılan personellerin döviz kurundan kaynaklanan sebeplerin elektronik kaynakların maliyetini artırdığı görüşünde olduğu söylenebilir. Okojie (2010), çalışmasında, satın alma sürecinde kullanılan döviz kurundaki dalgalanmaların koleksiyon geliştirmeye daha fazla bütçe ayrılmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Bu ifade Tablo 7, 8 ve 9'a göre elde edilen katılımcı görüşlerini destekler niteliktedir.

Tablo 10

"6. Döviz kuru dalgalanmaları elektronik dergi aboneliklerini olumsuz etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		**Devlet**	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	14	48,3	14	63,6
Katılıyorum	11	37,9	7	31,8
Kararsızım	1	3,4	1	4,5
Katılmıyorum	3	10,3	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 10'a göre vakıf üniversiteleri personelinin %86,2'si, devlet üniversiteleri personelinin %95,5'i döviz kuru dalgalanmalarının elektronik dergi aboneliklerini olumsuz etkilediği görüşündedir. Devlet üniversitelerinde "katılmıyorum" ve "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirten olmamıştır. Bu verilere göre hem devlet hem vakıf

üniversitelerinde elektronik dergilerin döviz kuru dalgalanmalarından olumsuz etkilendiği söylenebilir. Vakıf üniversitelerinde bu konuda olumsuz bir etkinin olmadığı görüşünde olan katılımcıların oranı %10,3'tür. Buna göre bazı vakıf üniversitelerinin elektronik dergi aboneliklerinin döviz kuru dalgalanmalarından olumsuz etkilenmediği düşünülebilir.

Tablo 11

"7. Döviz kuru dalgalanmaları e-kitap sağlamalarını olumsuz etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		Devlet	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	16	55,2	13	59,1
Katılıyorum	8	27,6	8	36,4
Kararsızım	3	10,3	1	4,5
Katılmıyorum	2	6,9	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Tablo 11'e göre döviz kuru dalgalanmalarının e-kitap sağlamalarını olumsuz etkilediği fikrine "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş bildiren katılımcıların vakıf üniversitelerinde %82,8 oranında, devlet üniversitelerinden ise %95,5 oranında olduğu görülmektedir. Buna göre e-kitap sağlamalarında döviz kuru dalgalanmalarının hem vakıf hem devlet üniversiteleri için olumsuz bir etkisi olduğu söylenebilir. Vakıf üniversitesi personelinden %10,3'lük kısım "kararsızım" şeklinde görüş belirtirken bu oran devlet üniversitelerinde %4,5'tir. Ayrıca vakıf üniversitelerinde bu görüşe

katılmayanlar %6,9'luk bir orana sahiptir. Buna göre bazı vakıf üniversitelerinde döviz kuru dalgalanmalarının e-kitap sağlamalarını olumsuz etkilemediği düşünülebilir.

Tablo 12

"8. Döviz kuru dalgalanmaları elektronik veritabanı sağlamalarını olumsuz etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		Devlet	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	15	51,7	13	59,1
Katılıyorum	9	31,0	8	36,4
Kararsızım	2	6,9	1	4,5
Katılmıyorum	3	10,3	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 12 incelendiğinde döviz kuru dalgalanmalarının elektronik veritabanı sağlamalarını olumsuz etkilediğine yönelik düşünceyi vakıf üniversitelerinden %82,7, devlet üniversitelerinden %95,5 oranında katılımcı desteklemiştir. Buna göre elektronik veritabanı sağlamalarında döviz kuru dalgalanmalarının hem vakıf hem devlet üniversiteleri için olumsuz bir etkisi olduğu düşünülebilir. Ayrıca vakıf üniversitelerinde bu görüşe katılmayanlar %10,3'lük bir orana sahiptir. Buna göre bazı vakıf üniversitelerinde döviz kuru dalgalanmalarının elektronik veritabanı sağlamalarını olumsuz etkilemediği söylenebilir. Tablo 10, 11 ve 12'deki verilere göre hem vakıf hem devlet üniversitelerindeki kütüphane yöneticilerinin ve elektronik kaynak

kütüphanecilerinin döviz kuru dalgalanmalarının elektronik kaynakların sağlanmasını olumsuz etkilediği görüşünde olduğu çıkarılabilir.

Tablo 13

"9. Döviz kuruna bağlı olarak artan maliyetlerle bazı elektronik kaynaklar ile abonelikler sonlandırılmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		**Devlet**	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	12	41,4	8	36,4
Katılıyorum	10	34,5	10	45,5
Kararsızım	5	17,2	4	18,2
Katılmıyorum	2	6,9	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 13'e göre döviz kuru dalgalanmalarına bağlı olarak artan maliyetlerden dolayı kütüphaneleri bazı elektronik kaynaklarla abonelik sonlandırdığı görüşüne vakıf üniversiteleri personelinin %75,9, devlet üniversiteleri personelinin ise %81,9 oranında katıldığı belirlenmiştir. Buna göre her iki üniversite türü için döviz kurundan kaynaklanan sebeplerden dolayı maliyetlerin artmasının bazı elektronik kaynaklarla aboneliklerin sonlandırılmasına neden olduğu düşünülebilir. Ayrıca vakıf üniversitelerinden bu görüşe katılmayanların %6,9'luk bir orana sahip olması bazı vakıf üniversitesi kütüphanelerinin artan maliyetlere rağmen mevcut aboneliklere devam etmekte kararlı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 14

"10. Döviz kuruna bağlı olarak artan maliyetler kütüphanede verilen diğer hizmetler için ayrılan bütçeyi azaltmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		Devlet	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	7	24,1	9	40,9
Katılıyorum	9	31,0	11	50,0
Kararsızım	6	20,7	2	9,1
Katılmıyorum	7	24,1	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 14 incelendiğinde döviz kuru kaynaklı artan maliyetlerin diğer hizmetler için ayrılan bütçeyi azalttığı görüşüne devlet üniversitesi personelinin %90,9 oranında katıldığı görülmüştür. Vakıf üniversitelerinde bu oran %55,1'dir. Buna göre vakıf üniversitelerine kıyasla devlet üniversitelerinin bu durumdan daha fazla etkilendiği söylenebilir. Ayrıca devlet üniversitelerinde bu görüşe katılmayan personel bulunmazken vakıf üniversitelerinde bu oran %24,1'dir.

Tablo 15

"11. Abonelikler veya satın alımlar planlanırken döviz kuru riski kütüphaneyi tedirgin etmektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf	Devlet

Katılımcı Görüşleri	n	%	n	%
Kesinlikle katılıyorum	11	37,9	14	63,6
Katılıyorum	13	44,8	8	36,4
Kararsızım	3	10,3	-	-
Katılmıyorum	2	6,9	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 15'e göre devlet üniversitesinde görev yapan personelin tamamı döviz kuru riskinin kütüphaneyi tedirgin ettiği görüşündedir. Vakıf üniversitelerinde bu görüşe katılanların oranı %82,7'dir. Ayrıca vakıf üniversitelerinde bu görüşe katılmayanların oranı %6,9'dur. Buna göre döviz kuru riskinin kütüphanelerin çoğunluğunun tedirginlik hissettiği söylenebilir. Kapoor (2010), satın alma sürecinde bütçe üzerindeki döviz kuru etkisinin kütüphaneleri endişelendirdiğini ifade etmektedir. Söz konusu çalışma, Tablo 15'ten elde edilen görüşü destekler niteliktedir.

Tablo 16

"12. Abonelikler veya satın alımlar planlanırken döviz kuru riskinden dolayı yeni dönemde bazı elektronik kaynaklarla abonelik sonlandırma düşünülmektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		Devlet	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	7	24,1	6	27,3
Katılıyorum	12	41,4	13	59,1

Kararsızım		4	13,8	2	9,1
Katılmıyorum		6	20,7	1	4,5
Hiç katılmıyorum		-	-	-	-
	Toplam	29	100,0	22	100,0

Tablo 16 incelendiğinde yeni dönemde bazı elektronik kaynaklarla abonelik sonlandırmanın planlandığı görüşüne vakıf üniversitesi personelinin %65,5'i, devlet üniversitesinin %86,4'ünün katıldığı görülmüştür. Bu görüş için "kararsızım" seçeneğini tercih edenlerin dağılımı vakıf üniversitelerinde 13,8, devlet üniversitelerinde %9,1'dir. Ayrıca bu görüşü desteklemeyen kütüphane personelinin oranı vakıf üniversitelerinde %20,7 iken devlet üniversitelerinde bu oran yalnızca %4,5'tir. Bu verilere göre her iki üniversite türünde de döviz kuru riskine bağlı olarak yeni dönem planlamalarında abonelik sonlandırma düşüncesinin yaygın olduğu söylenebilir.

Tablo 17

"13. Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için bağlı olunan üniversite tarafından önlemler alınmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		**Devlet**	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	5	17,2	4	18,2
Katılıyorum	13	44,8	7	31,8
Kararsızım	9	31,0	5	22,7
Katılmıyorum	1	3,4	3	13,6
Hiç katılmıyorum	1	3,4	3	13,6

	Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Bağlı olunan üniversite tarafından döviz riskine karşı önlemler alındığı görüşüne "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" seçeneğini tercih edenlerin toplamının vakıf üniversitelerinde %62,0 devlet üniversitelerinde ise %50,0 olduğu görülmüştür. Kararsız olduğunu belirten katılımcıların oranı ise vakıf üniversitelerinde %31,0 devlet üniversitelerinde %22,7'dir. Üniversite tarafından önlemler alındığı görüşüne katılmayanlar vakıf üniversitelerinde %6,8, devlet üniversitelerinde 27,2'lik orana sahiptir. Buna göre döviz kuru riskine karşı üniversite tarafından önlem alındığı görüşüne vakıf üniversitelerinde görev yapan personelin çoğunluğu katılırken devlet üniversitesindeki personelin yarısı katılmıştır. Ayrıca devlet üniversitelerinde bu görüşe katılmayanların oranı vakıf üniversitelerine kıyasla daha fazladır.

Tablo 18

"14. Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için kütüphane yönetimi tarafından önlemler alınmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

		Vakıf		**Devlet**	
Katılımcı Görüşleri		**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum		7	24,1	5	22,7
Katılıyorum		15	51,7	9	40,9
Kararsızım		2	13,8	6	27,3
Katılmıyorum		2	6,9	2	9,1
Hiç katılmıyorum		1	3,4	-	-
	Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 18'e göre döviz kuru riskine karşı kütüphane yönetimi tarafından önlem alındığı görüşüne katılan personelin oranı vakıf üniversitelerinde %75,8, devlet üniversitelerinde %63,6'dir. Buna göre her iki üniversite türünde de kütüphane tarafından önlem alındığı görüşünde olan katılımcıların çoğunlukta olduğu söylenebilir. Bu görüşe katılmayan personelin vakıf üniversitelerinde oranı %10,3, devlet üniversitelerinde ise %9,1'dir.

Tablo 19

"15. Döviz kuru dalgalanmalarının olduğu bir ekonomide kütüphane için bütçe planlaması zorlaşmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		**Devlet**	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	11	37,9	13	59,1
Katılıyorum	14	48,3	9	40,9
Kararsızım	3	10,3	-	-
Katılmıyorum	1	3,4	-	-
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 19'daki dağılımlar incelendiğinde döviz kuru dalgalanmalarının olduğu bir ekonomide kütüphane için bütçe planlaması yapmanın zorlaştığı görüşüne devlet üniversitelerinde görev yapan katılımcıların tamamının "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" seçeneklerini tercih ettiği görülmüştür. Vakıf üniversitelerinde bu oran %76,2'dir. Kararsız olduğunu belirten katılımcı devlet üniversitelerinde bulunmazken

vakıf üniversitelerinde bu %10,3'tür. Ayrıca vakıf üniversitelerinde bu görüşe katılmayan personel %3,4 oranındadır. Buna göre her iki üniversite türünde de döviz kuru dalgalanmalarından dolayı kütüphane için bütçe planlaması yapmanın zorlaştığı savunulabilir.

Tablo 20

"16. Kütüphaneye ayrılan bütçede döviz kuru dalgalanmaları dikkate alınarak iyileştirilmeler yapılmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		Devlet	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	11	6,9	5	22,7
Katılıyorum	14	51,7	4	18,2
Kararsızım	3	31,0	6	27,3
Katılmıyorum	3	10,3	3	13,6
Hiç katılmıyorum	-	-	4	18,2
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 20 incelendiğinde döviz kuru dalgalanmaları dikkate alınarak kütüphaneye ayrılan bütçede iyileştirmeler yapıldığı görüşüne vakıf üniversitesi personelinden katılanların oranı %58,6, devlet üniversitesi personelinin ise %40,9'dur. Bu görüşe katılmayan vakıf üniversitesi personelinin oranı %10,3 iken devlet üniversitelerinde bu oran %31,8'dir. Ayrıca diğer sorulara kıyasla "kararsızım" seçeneğini tercih eden katılımcıların her iki üniversite türünde arttığı görülmüştür. Bu dağılımlara göre vakıf üniversitelerinin kütüphane bütçelerinde oluşan yeni şartlara göre iyileştirmeler yapılma

oranının devlet üniversitelerine kıyasla daha yaygın olduğu anlaşılabilir. Odabaş ve Polat (2011), vakıf üniversitelerinde yıl içinde ihtiyaç olması halinde kütüphaneye ayrılan bütçeye ek olarak yeni bir fon oluşturulabildiğini ifade etmektedir. Tablo 21'deki veriler söz konusu çalışma ile örtüşmektedir.

Tablo 21

"17. Kütüphaneye ayrılan bütçenin döviz cinsinden sağlanması veya satın alma sürecine kadar döviz olarak bekletilmesi döviz kuru riskini azaltmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		**Devlet**	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	9	31,0	10	45,5
Katılıyorum	9	31,0	6	27,3
Kararsızım	10	34,5	5	22,7
Katılmıyorum	1	3,4	1	4,5
Hiç katılmıyorum	-	-	-	-
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 21 incelendiğinde kütüphaneye ayrılan bütçenin döviz cinsinden sağlanmasının ve satın alma sürecine kadar döviz olarak bekletilmesinin döviz kuru riskini azalttığı görüşüne vakıf üniversitesi personelinin %62,0 oranında, devlet üniversitesi personelinin ise %72,8 oranında katıldığı görülmüştür. Kararsızlığını belirten katılımcı oranı vakıf üniversitelerinde %34,5 iken devlet üniversitelerinde bu oran %22,7'dir. Buna göre bu uygulamanın döviz kuru riskini azaltacağı görüşünü her iki üniversite katılımcısının yaygın olarak desteklediği düşünülebilir.

Tablo 22

"18. Döviz kuru dalgalanmalarının etkilediği hizmetlerle ilgili kullanıcılardan geribildirimler alınmaktadır" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf		Devlet	
Katılımcı Görüşleri	**n**	**%**	**n**	**%**
Kesinlikle katılıyorum	3	10,3	4	18,2
Katılıyorum	12	41,4	12	54,5
Kararsızım	8	27,6	3	13,6
Katılmıyorum	6	20,7	2	9,1
Hiç katılmıyorum	-	-	1	4,5
Toplam	29	100,0	22	100,0

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

Tablo 22'ye göre döviz kurundan etkilenen hizmetlerle ilgili kullanıcılardan geribildirim alındığı görüşüne vakıf üniversitesi personelinin %51,4, devlet üniversitesi personelinin %72,7 oranında katıldığı görülmüştür. İki üniversite türünde de kullanıcılardan geribildirim alındığına dair görüşe çoğunluğun katıldığı anlaşılmıştır. Buna göre etkilenen hizmetleri kütüphane kullanıcılarının kütüphane personeli ile paylaştığı söylenebilir.

Tablo 23

"19. Döviz kuru dalgalanmalarının ortaya çıkardığı sorunlar ülke bilimsel bilgi birikimini olumsuz etkilemektedir" Görüşüne Katılım Durumunun Üniversite Türüne Göre Dağılımı

	Vakıf	Devlet

Katılımcı Görüşleri		n	%	n	%
Kesinlikle katılıyorum		12	41,4	10	45,5
Katılıyorum		16	55,2	11	50,0
Kararsızım		-	-	1	4,5
Katılmıyorum		1	3,4	-	-
Hiç katılmıyorum		-	-	-	-
	Toplam	29	100,0	22	100,0

Tablo 23'e göre döviz kuru dalgalanmalarının ortaya çıkardığı sorunların ülke bilimsel bilgi birikimini etkilediği görüşüne vakıf üniversitesi personelinden %96,6 oranında, devlet üniversitesi personelinin ise 95,5 oranındadır. Bu görüşe katılım oranlarının çok yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre hem devlet hem vakıf üniversitelerinde görev yapan personelin yaygın olarak döviz kuru dalgalanmalarının sebep olduğu sorunların ülke bilimsel bilgi birikimini olumsuz etkilediği görüşünde olduğu anlaşılmıştır.

5.4. Genel Değerlendirme

Anketin B bölümündeki görüşlere katılım durumunun genel bir değerlendirmesi Tablo 24'te sunulmaktadır.

Tablo 24

Anketin B Kısmında Yer Alan Görüşlere Katılım Durumunun Kişi Sayısına ve Yüzdelik Değerlere Göre Dağılımı

	Hiç katılmıyorum	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Keskinlikle katılıyorum**
1.Döviz kurundaki dalgalanmalar kullanıcılara sunulan hizmetleri etkilemektedir.					

n	-	4	1	22	24
%	-	7,8	2	43,1	47,1
2.Döviz kurundaki dalgalanmalar kütüphanenin materyal sağlama bütçesinin alım gücünü etkilemektedir.					
n	-	1	-	19	31
%	-	2,0	-	37,3	60,7
3.Döviz kuru dalgalanmaları elektronik dergi abonelik maliyetlerini arttırmaktadır.					
n	-	-	1	17	33
%	-	-	2,0	33,3	64,7
4.Döviz kuru dalgalanmaları e-kitap maliyetlerini arttırmaktadır.					
n	-	-	1	14	36
%	-	-	2,0	27,5	70,6
5. Döviz kuru dalgalanmaları elektronik veritabanı maliyetlerini arttırmaktadır.					
n	-	-	1	15	35
%	-	-	2,0	29,4	68,6
6.Döviz kuru dalgalanmaları elektronik dergi aboneliklerini olumsuz etkilemektedir.					
n	-	3	2	18	28
%	-	5,9	3,9	35,3	54,9
7.Döviz kuru dalgalanmaları e-kitap sağlamalarını olumsuz etkilemektedir.					
n	-	2	4	16	29
%	-	3,9	7,8	31,4	56,9
8.Döviz kuru dalgalanmaları elektronik veritabanı sağlamalarını olumsuz etkilemektedir.					
n	-	3	3	17	28
%	-	5,9	5,9	33,3	54,9
9.Döviz kuruna bağlı olarak artan maliyetlerle bazı elektronik kaynaklar ile abonelikler sonlandırılmaktadır.					
n	-	2	9	20	20
%	-	3,9	17,6	39,2	39,2
10.Döviz kuruna bağlı olarak artan maliyetler kütüphanede verilen diğer hizmetler için ayrılan bütçeyi azaltmaktadır.					
n	-	7	8	20	16
%	-	13,7	15,7	39,2	31,4
11.Abonelikler veya satın alımlar planlanırken döviz kuru riski kütüphaneyi tedirgin etmektedir.					
n	-	2	3	21	25

%	-	3,9	5,9	41,2	49,0
12.Abonelikler veya satın alımlar planlanırken döviz kuru riskinden dolayı yeni dönemde bazı elektronik kaynaklarla abonelik sonlandırma düşünülmektedir.					
n	-	7	6	25	13
%	-	13,7	11,8	49,0	25,5
13.Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için bağlı olunan üniversite tarafından önlemler alınmaktadır.					
n	4	4	14	20	9
%	7,8	7,8	27,5	39,2	17,6
14.Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için kütüphane yönetimi tarafından önlemler alınmaktadır.					
n	1	4	10	24	12
%	2,0	7,8	19,6	47,1	23,5
15.Döviz kuru dalgalanmalarının olduğu bir ekonomide kütüphane için bütçe planlaması zorlaşmaktadır.					
n	-	1	3	23	24
%	-	2,0	5,9	45,1	47,1
16.Kütüphaneye ayrılan bütçede döviz kuru dalgalanmaları dikkate alınarak iyileştirilmeler yapılmaktadır.					
n	4	6	15	19	7
%	7,8	11,8	29,4	37,3	13,7
17.Kütüphaneye ayrılan bütçenin döviz cinsinden sağlanması veya satın alma sürecine kadar döviz olarak bekletilmesi döviz kuru riskini azaltmaktadır.					
n	-	2	15	15	19
%	-	3,9	29,4	29,4	37,3
18.Döviz kuru dalgalanmalarının etkilediği hizmetlerle ilgili kullanıcılardan geribildirimler alınmaktadır.					
n	1	8	11	24	7
%	2,0	15,7	21,6	47,1	13,7
19.Döviz kuru dalgalanmalarının ortaya çıkardığı sorunlar ülke bilimsel bilgi birikimini olumsuz etkilemektedir.					
n	-	1	1	27	22
%	-	2,0	2,0	52,9	43,1

Not: Yuvarlama hatasından dolayı bazı toplamlar %100'den farklıdır.

1.Döviz kurundaki dalgalanmalar kullanıcılara sunulan hizmetleri etkilemektedir: Katılımcıların %47,1'i "kesinlikle katılıyorum", %43,1'i "katılıyorum" şeklinde görüş bildirmiştir. "Katılmıyorum" seçeneğini tercih edenlerin oranı %7,8 iken "kararsızım" şeklinde görüş belirtenlerin oranı yalnızca %2'dir. "Hiç katılmıyorum" seçeneğini hiçbir katılımcı tercih etmemiştir. "Katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş bildirenlerin toplam oranının %90,2 olduğu görülmektedir. Buna göre ankete katılan kütüphane personelinin çoğunluğunun döviz kuru dalgalanmalarının kullanıcılara sunulan hizmetleri etkilediği görüşünde olduğu söylenebilir.

***2.Döviz kurundaki dalgalanmalar kütüphanenin materyal sağlama bütçesinin alım gücünü etkilemektedir*:** Katılımcıların %60,8'i "kesinlikle katılıyorum", %37,3'ü "katılıyorum", %2'si "katılmıyorum" şeklinde görüş belirtmiştir. Katılımcılardan "hiç katılmıyorum" ve "kararsızım" şeklinde görüş belirten olmamıştır. Görüşlerin dağılımına bakıldığında, büyük çoğunluğu "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu toplam %98'lik bir oran ile kütüphane personelinin büyük çoğunluğunun aynı görüşte olduğunu göstermektedir. Buna göre döviz kuru dalgalanmalarının kütüphane bütçesinin satın alım gücünü büyük oranda etkilediği düşünülebilir.

3.Döviz kuru dalgalanmaları elektronik dergi abonelik maliyetlerini arttırmaktadır: Bu görüşe katılanların yüzdelik dağılımı, "kesinlikle katılıyorum" %64,7, "katılıyorum" %33,3 ve "kararsızım" %2,0 şeklindedir.

4.Döviz kuru dalgalanmaları e-kitap maliyetlerini arttırmaktadır: Bu görüşe katılanların yüzdesel dağılımı, "kesinlikle katılıyorum" %70,6, "katılıyorum" %27,5 ve "kararsızım" yalnızca %2'dir.

5. Döviz kuru dalgalanmaları elektronik veritabanı maliyetlerini arttırmaktadır: Bu görüşe katılanların yüzdesel dağılımı, "kesinlikle katılıyorum" %68,6, "katılıyorum"

%29,4 ve "kararsızım" %2,0'dir. Anketin üç, dört ve beşinci sıradaki görüşlere hiçbir katılımcının "hiç katılmıyorum" ve "katılmıyorum" seçeneklerini işaretlememiş olması ve katılımcıların %98,0 oranında bir çoğunlukla görüşe katılması, döviz kuru dalgalanmalarından kaynaklanan etkilerin elektronik kaynakların maliyetini arttırdığı ve üniversite kütüphaneleri üzerinde olumsuzluklara neden olduğuna kanıt olarak gösterilebilir.

6.Döviz kuru dalgalanmaları elektronik dergi aboneliklerini olumsuz etkilemektedir: Katılımcıların %54,9'u "kesinlikle katılıyorum", %35,3'ü "katılıyorum", %3,9'u "kararsızım" ve %5,9'u "katılmıyorum" şeklinde görüş bildirmiştir.

7.Döviz kuru dalgalanmaları e-kitap sağlamalarını olumsuz etkilemektedir: Bu görüşe katılanların yüzdesel dağılımı %56,9 "kesinlikle katılıyorum", %31,4 "katılıyorum", %7,8 "kararsızım" ve %3,9 "katılmıyorum" şeklindedir.

8.Döviz kuru dalgalanmaları elektronik veritabanı sağlamalarını olumsuz etkilemektedir: Ankete katılan katılımcıların bu görüşe katılım oranları şöyledir: "kesinlikle katılıyorum" %54,9; "katılıyorum" %33,3; "kararsızım" ve "katılmıyorum" seçeneklerinin oranı ise %5,9'dur. Altıncı, yedinci ve sekizinci sıradaki görüşler elektronik kaynakların döviz kuru dalgalanmalarından olumsuz etkilendiği yönündedir ve "kesinlikle katılıyorum" ve "katılıyorum" şeklinde görüş bildiren katılımcıların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Buna göre döviz kuru dalgalanmalarından ortaya çıkan etkilerin üniversite kütüphanelerinin elektronik kaynaklar sağlamasına olumsuz yansımaları olduğu söylenebilir.

9.Döviz kuruna bağlı olarak artan maliyetlerle bazı elektronik kaynaklar ile abonelikler sonlandırılmaktadır: Katılımcıların görüşlerinin yüzdesel dağılımı, %39,2 "kesinlikle katılıyorum", %39,2 "katılıyorum", %17,6 "kararsızım" ve %3,9 "katılmıyorum" şeklindedir. "hiç katılmıyorum" şeklinde görüş belirtilmemiştir. Bu

verilere göre "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş bildiren katılımcıların toplam oranı %78,4'tür. Bu yüzdelik dağılımlara göre birçok üniversite kütüphanesinin döviz kuru dalgalanmaları nedeniyle bazı elektronik kaynak aboneliklerini sonlandırdığı söylenebilir.

10.Döviz kuruna bağlı olarak artan maliyetler kütüphanede verilen diğer hizmetler için ayrılan bütçeyi azaltmaktadır: Katılımcıların %31,4'ü "kesinlikle katılıyorum", %39,2'si "katılıyorum", %15,7'si "kararsızım" ve %13,7'si "katılmıyorum" şeklinde görüş bildirmiştir. Bu verilere göre "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" şeklinde görüş bildiren katılımcıların toplamı tüm katılımcıların %70,6'sını oluşturmaktadır. Katılımcıların görüşlerine göre döviz kuruna bağlı olarak artan elektronik kaynak maliyetlerinin birçok üniversite kütüphanesinde elektronik kaynaklar dışındaki diğer hizmetlere ayrılan bütçeyi azalttığı söylenebilir.

11.Abonelikler veya satın alımlar planlanırken döviz kuru riski kütüphaneyi tedirgin etmektedir: Döviz kuru riski ile ilgili bu görüşe katılımcıların %90,2 oranında katıldığı görülmektedir.

12.Abonelikler veya satın alımlar planlanırken döviz kuru riskinden dolayı yeni dönemde bazı elektronik kaynaklarla abonelik sonlandırma düşünülmektedir: Katılımcılar, döviz kuru riskine bağlı olarak yeni dönemde bazı aboneliklere son verileceği düşüncesine %74,5 oranında katılmışlardır. Buna göre döviz kuru riskinden tedirgin olunmasına rağmen mevcut aboneliklere devam etmeyi planlayan üniversite kütüphaneleri olduğu anlaşılabilir.

13.Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için bağlı olunan üniversite tarafından önlemler alınmaktadır: Katılımcıların %56,8'i, döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için üniversite tarafından önlemler alındığı görüşüne katılmışlardır.

14.Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için kütüphane yönetimi tarafından önlemler alınmaktadır: Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için kütüphane yönetimi tarafından önlemler aldığı görüşüne katılanların oranı %70,6'dır. Ancak, 13. sıradaki üniversite tarafından önlemler alındığı görüşüne katılanların oranı %56,8'dir. Buna göre kütüphane yönetimlerinin bağlı olunan üniversite yönetimlerine kıyasla bu konuyu daha fazla önemsediği söylenebilir.

15.Döviz kuru dalgalanmalarının olduğu bir ekonomide kütüphane için bütçe planlaması zorlaşmaktadır: Döviz kuru dalgalanmalarının olduğu bir ekonomide kütüphane için bütçe planlaması yapmanın zorlaştığı görüşüne kütüphane yöneticilerinin ve elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphanecilerin %92,2 oranında katıldığı görülmektedir.

16.Kütüphaneye ayrılan bütçede döviz kuru dalgalanmaları dikkate alınarak iyileştirilmeler yapılmaktadır: Döviz kuru dikkate alınarak bütçede iyileştirmeler yapıldığı görüşüne katılanların oranı ise %51,0'dir. Ayrıca "kararsızım" şeklinde görüş bildiren katılımcıların oranının diğer sorulara kıyasla arttığı görülmektedir.

17.Kütüphaneye ayrılan bütçenin döviz cinsinden sağlanması veya satın alma sürecine kadar döviz olarak bekletilmesi döviz kuru riskini azaltmaktadır: Bütçenin döviz olarak sağlanmasının veya satın alma sürecine kadar döviz olarak bekletilmesinin döviz kuru riskini azaltacağı görüşünü kütüphane personelinin %66,7'sinin desteklediği görülmüştür.

18.Döviz kuru dalgalanmalarının etkilediği hizmetlerle ilgili kullanıcılardan geribildirimler alınmaktadır: Katılımcılardan döviz kuru dalgalanmalarının etkilediği hizmetlerle ilgili kullanıcıların kütüphaneye geribildirimde bulunduğu görüşüne katılanların oranı %60,8'dir.

***19.Döviz kuru dalgalanmalarının ortaya çıkardığı sorunlar ülke bilimsel bilgi birikimini olumsuz etkilemektedir*:** Döviz kuru dalgalanmalarının ortaya çıkardığı sorunların ülke bilimsel bilgi birikimini olumsuz etkilediği görüşünü katılımcılar %96,0 gibi büyük bir oranla desteklemiştir.

Çalışma kapsamında yapılan anket çalışmasından elde edilen bulgular bu şekildedir. Döviz kuru dalgalanmalarının üniversite kütüphaneleri üzerine etkilerini belirlemek amacıyla Ankara'daki üniversite kütüphanelerinin yöneticilerinin ve elektronik kaynak kütüphanecilerinin görüşleri ile mevcut durum ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bulgulara göre yapılan çıkarımlara ve konu hakkında bazı önerilere çalışmanın altıncı bölümünde yer verilmiştir.

6. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Üniversite kütüphanelerinin hizmetlerini yerine getirebilmek amacıyla bazı ticari faaliyetlerde bulunduğu bilinmektedir. Bilgi hizmetleri kapsamında satın alınan bilgi kaynaklarının bu ticari faaliyetlerden olduğu söylenebilir. Döviz kurunun önemli bir makroekonomik değişken olduğuna ve döviz kuru dalgalanmalarının ticari faaliyetlerde maliyetleri belirleyici bir rolü olduğuna değinilmiştir.

Literatüre göre, bilgi kaynaklarının zamanla ortam değiştirdiği ve basılıdan elektroniğe geçişin hızlandığı ifade edilmiştir. Elektronik bilgi kaynaklarının yaygınlaşması ile elektronik bilgi kaynağı pazarının önem kazandığı görülmüştür. Yine literatürdeki çeşitli çalışmalarda bu pazarın evrensel olduğu ve kullanılan en yaygın para biriminin Amerikan Doları olduğu belirtilmiştir. Bu durum yerel para birimlerinin Amerikan Doları karşısındaki değerini öne çıkarmaktadır. Çünkü yerel para biriminin alım gücü satın alınabilecek elektronik bilgi kaynağı miktarını da etkilemektedir. Bu noktada döviz kuru dalgalanmalarının üniversite kütüphanelerinde sunulan hizmetlere yansımaları ortaya çıkmaktadır.

Döviz kurlarından yaşanan dalgalanmaların üniversite kütüphanelerinin bilgi hizmetlerini nasıl etkilediğini ortaya koymak amacıyla Ankara'da bulunan üniversite kütüphanelerinde bir anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasına 12 vakıf ve 7 devlet üniversitesinden kütüphane yöneticileri ve elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphaneciler katılmıştır.

Tez çalışması kapsamında incelenen literatür çalışmaları ve yapılan anket sonucunda kütüphane yöneticileri ve elektronik kaynak kütüphanecilerinin görüşlerinden yola

çıkarak döviz kuru dalgalanmalarının üniversite kütüphanelerinin bilgi hizmetlerine etkileri üzerine bazı çıkarımlara varılmıştır.

- Döviz kuru dalgalanmalarının kütüphaneye sağlanan bütçenin alım gücünü etkilediği ve bu durumun kütüphane hizmetlerine yansımaları olduğu anlaşılmıştır. Bütçenin alım gücü ile ilgili bu çıkarımın literatürle örtüştüğü görülmüştür. Ayrıca etkilenen hizmetlerle ilgili kütüphane kullanıcılarından geribildirim alındığı sonucu çıkarılmıştır.
- Döviz kuru dalgalanmalarından kaynaklanan maliyet artışlarının elektronik kaynaklar üzerinde olumsuz bir etki oluşturduğu görüşü saptanmıştır. Literatürde bu çıkarıma sahip çalışmalara yer verilmiştir. Bu durumun vadeli alımlarda planlanandan daha yüksek bir maliyete neden olduğu anlaşılmıştır.
- Yerel para biriminin alım gücündeki düşüş veya döviz kuru dalgalanmalarının ortaya çıkardığı maliyetleri karşılayacak seviyede sağlanmayan bütçe artışlarından dolayı elektronik kaynakların bir kısmı ile abonelik sonlandırıldığı kütüphaneciler tarafından ifade edilmiştir.
- Döviz kuru kaynaklı olarak planlanandan daha yüksek maliyete neden olan aboneliklerin diğer hizmetler için ayrılan bütçeyi olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır. Bu durumun vakıf üniversitelerine kıyasla devlet üniversitelerinde daha yaygın bir görüş olduğu çıkarımı elde edilmiştir.
- Literatürde, bütçe üzerindeki döviz kuru etkisinin kütüphaneleri endişelendirdiği görüşüne yer verilmiştir. Ayrıca, uygulanan anketten kütüphanecilerin döviz kuru riskinden dolayı satın alımlar planlanırken tedirginlik hissettiği çıkarımına varılmıştır. Buna bağlı olarak yeni dönem planlamaları yapılırken bazı bilgi kaynakları ile abonelik sonlandırma düşüncesinin yaygın olduğu anlaşılmıştır.

- Hem devlet hem vakıf üniversitelerinde kütüphanenin mevcut aboneliklerini sürdürmek amacıyla kütüphane yönetimlerinin üniversite yönetimlerine kıyasla daha yaygın önlem alma eğiliminde olduğu sonucuna varılmıştır.
- Döviz kuru dalgalanmalarının olduğu bir ülke ekonomisinde kütüphane bütçesi planlanırken hem yöneticilerin hem kütüphanecilerin zorlandığı anlaşılmıştır.
- Literatürde, döviz kuru dalgalanmalarının değiştirdiği şartlar nedeniyle kütüphanelerin dönem içerisinde bütçe artışlarına ihtiyaç duyduğu ifade edilmiştir. Vakıf üniversitelerinin devlet üniversitelerine kıyasla dönem içerisinde ek bütçe konusunda kütüphanelerine daha fazla imkân sağladığı belirtilmiştir.
- Döviz kuru dalgalanmaları, döviz kuru riski, bütçenin alım gücünün düşüşü gibi nedenlerle ortaya çıkan sorunların üniversite kütüphanelerindeki bazı hizmetlere yansıdığı ve buna bağlı olarak ülke bilimsel bilgi birikiminin olumsuz etkilendiği görüşü saptanmıştır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda "üniversite kütüphaneleri yöneticileri ve elektronik kaynak kütüphanecileri döviz kuru dalgalanmalarının üniversite kütüphanelerini olumsuz yönde etkilediği görüşündedir" hipotezi doğrulanmıştır.

6.2. Öneriler

Döviz kuru dalgalanmalarının etkileri üzerine elde edilen sonuçlardan da anlaşılacağı gibi kütüphane hizmetlerini etkileyen çeşitli etkenlerden biri de ülke ekonomisidir. Bilgi kaynaklarının küresel boyutta büyük öneme sahip olduğu günümüzde kaynakların sağlanabilmesi için yeterli bütçelere ihtiyaç duyulmakta ve bu kaynakların tamamına yakını döviz kurları ile satın alınmaktadır. Yerel para biriminin alım gücünün düşmesi birçok ticari faaliyeti etkilediği gibi kütüphanelerin kaynak satın alımlarını da olumsuz etkilemektedir. Bunun sonucunda kütüphanelerin derledikleri kaynaklar azalmakta,

azalan kaynaklar sebebiyle bilimsel bilgi birikimi olumsuz etkilenmekte ve bilimsel çıktıların niteliği düşmektedir.

Döviz kuru kaynaklı yaşanan sorunları çözmek veya etkisini en aza indirmek için aşağıdaki yöntemler önerilebilir:

- Konsorsiyumlar: Türkiye'deki konsorsiyumların yeni şartlar göz önüne alınarak genişletilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda mevcut anlaşmalar döviz kurları dikkate alınarak yeniden planlanabilir ve bunlara yenileri eklenebilir.
- Kütüphanelerarası İş Birliği: Üniversite kütüphanelerinin bir araya gelip satın alınması planlanan elektronik kaynakları aralarında paylaşması ve daha sonra bunların kütüphanelerarası iş birliği protokolleri ile ortak kullanıma açılması gerekmektedir. Böylece hem aynı elektronik kaynağı satın almak için birkaç farklı kütüphanenin ödeme yapmasının önüne geçilecek hem de bütçede farklı elektronik kaynaklar için satın alma fırsatı doğacaktır.
- Bütçe: Üniversite bütçelerinin en az %5'inin kütüphanelere ayrılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu oranın üzerinde bütçe sağlayan üniversiteler bulunsa da bu durumun Türkiye geneline yayılması döviz kuru dalgalanmaları ile artan kütüphane maliyetlerini telafi etme fırsatı sunacaktır.
- Bütçenin Kullanım Şartları: Özellikle devlet üniversitelerinde sağlanan bütçelerin önünde bazı mevzuat engelleri bulunmaktadır. Örneğin; üniversite kütüphaneleri sağlanan bütçeyi ödeme esnası haricinde dövize çevirememektedir. Bu da olası bir döviz kuru yükselişinde mevcut bütçenin olduğu yerde değer kaybetmesi anlamına gelmektedir. Bu durumdan yola çıkarak tez çalışması kapsamında yapılan anketin 17. görüşünde *"Kütüphaneye ayrılan bütçenin döviz cinsinden sağlanması veya satın alma sürecine kadar döviz olarak bekletilmesi döviz kuru riskini azaltmaktadır."* şeklinde bir ifade yöneltilmiş ve katılımcıların

çoğunluğunun bu görüşe katıldığı belirlenmiştir. Buna göre bütçenin döviz cinsinden sağlanmasının veya satın alma sürecine kadar döviz olarak bekletilmesinin döviz kuru dalgalanmalarının olumsuz etkisini azaltacağı düşünülmektedir.

- Kur Sabitleme: Kütüphanelerin yayıncılarla anlaşarak yıl boyunca yapılacak ödemelerde abonelik yapılırken sabitlenen kur üzerinden ödeme yapması gerekmektedir. Böylece o yıl içerisinde yaşanan döviz kuru dalgalanmalarının etkisi en aza indirilmiş olacaktır. Bu yöntemi uygulayan bazı kütüphaneler bulunsa da bu durumun yayınlaştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

2023'e Doğru Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri : Mevcut Durum, Sorunlar, Standartlar ve Çözüm Önerileri. (2014). Erişim adresi: http://hdl.handle.net/11424/2584

Abdoh, W. M. Y. M., Yusuf, N. H. M., Zulkifli, S. A. M., & Ibrahim, N. J. (2016). Macroeconomic factors that ınfluence exchange rate fluctuation in ASEAN countries. *International Academic Research Journal of Social Science*, 2(1), 89-94.

Aboh, S. O., Omame, I. M., & Isaac, A. U. (2019). Effects of economic recession on universities libraries in Nigeria: A review approach. *Library Philosophy and Practice*, 2783, 1-15. Erişim adresi: https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/2783/

Afşar, B. (2019). *Döviz Kuru ile Tüketici Güven Endeksi Arasındaki İlişki: MIST Ülkeleri Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=as2oTjW5jfr9IKSvmCdJYtYf7ZhqwQce77BFR2wzyGpAAXbsOqpQY6OnVf7iomEi

Akbayrak, E. H. (2018). Açılış konuşması. Nermin Çakmak ve diğerleri (Ed.), *ÜNAK 2017: Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi: Bildiriler, 12 – 14 Ekim 2017* içinde (ss. xv). Ankara: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği. Erişim adresi: https://unak.org.tr/yayinlar/

Akhter, F., & Faruqui, N. (2015). Effects of macroeconomic variables on exchange rates in Bangladesh. *International Journal of Scientific & Engineering Research*, 6(2), 1028-1034. Erişim adresi: https://www.ijser.org/paper/Effects-of-Macroeconomic-Variables-on-Exchange-Rates-in-Bangladesh.html

Akinnigbagbe, B. M. (2000). The effect of the economic environment on collection development: Ramat Library experience. *Public Library Quarterly*, 18(2), 45-53. https://doi.org/10.1300/J118v18n02_11

Akkaya, M. A. (2010). *Endüstriyel Örgütlerde Bilgi Hizmetleri*. (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. Erişim adresi:

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=veR1mHu9yoWjwcVUjCEoPI13BvPLt23qu-afL-MOW9ZTZUCrvhHYK1Uy8m2lu9MS

Alkan, N. (1994). *Bilgi Tarama Hizmetleri: Geleneksel ve Bilgisayara Dayalı Tarama Tekniklerinin Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: http://bby.hacettepe.edu.tr/yazaryayin.php?yi=wH9ZH2RitXjTcKdfluHftdnfpJudgQ9r7snM28YhbXI%

Alpay, M. (1973). *Kütüphanecilik Terimleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

ANKOS Web. (2022, 20 Ekim). Youtube Kanalı [Canlı]. Erişim adresi: https://www.youtube.com/channel/UC_3jubQ5QAHGxeCafujRktg/streams

Arıkan, R. (2018). Anket yöntemi üzerinde bir değerlendirme. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97-159. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/husbd/issue/39647/452737

Arkaifie, R. (1997), Periodicals Subscription Under Structural Adjustment in Ghanaian University Libraries: an Appraisal. *Library Management*. 18(7), 318-322. Erişim adresi: https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/01435129710170360/full/html

ARL Statistics, 2003-04. (2005). *A Compilation of Statistics from the One Hundred And Twenty-Three Members of the Association of Research Libraries*. M. Kyrillidou, M. Young. (Ed.), Washington, Association of Research Libraries.

Arlı, M., & Nazik, M. H. (2003). *Bilimsel Araştırmaya Giriş* (2. bsk.). Gazi Yayınevi.

Arslan, C. (2005). *Döviz Kuru Riski ve Yönetimi*. (Yüksek Lisans tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/28715

Aybaş, O. T. (1971). Müracaat Hizmeti ve Robert Kolej Kütüphanesi'ndeki Uygulama. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 20 (1), 8–17. Erişim adresi: http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1682/1668

Bedir-Erişti, S. D., Kuzu, A., Kabakçı Yurdakul, I., Akbulut, Y. & Kurt, A. A. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anadolu Üniversitesi.

Bilgen, A. (2020). *Döviz Kuru Oynaklığının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri: Türkiye Örneği*. (Yüksek Lisans tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=_F5QEpayDXGqGZlp9XiFtMgvzRj3v6bam2fLvBz7_gWawkBRMLuZHtqK_-T5U53F

Çakın, İ. (1998). Üniversitelerimizin bilgiye erişim ortamları: genel değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi: Cumhuriyetimizin 75. Yılı Özel Sayısı*, 37-67. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/616905

Çelik, S. (1999). *Üniversite Kütüphanelerinde Personel Yönetimi ve Türkiye'de Durum*. (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çiçek, S. (2006). *Türkiye'de Döviz Kuru Sistemleri ve Politikalarının İhracata Etkileri (1980-2004).* (Yüksek Lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Erişim adresi: http://hdl.handle.net/20.500.12397/11837

Çiçek, M. (2010). Türkiye'de Faiz, Döviz ve Borsa: Fiyat ve Oynaklık Yayılma Etkileri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 65(2), 1-28. Erişim adresi: https://legalbank.net/pdf/7d446046c89bc2dcecf4c84a3751a5e8

Çukadar, S., Gürdal, G., Çelik, S., & Kahvecioğlu, K. (2011). Türkiye'de üniversite kütüphaneleri: Mevcut durum ve gelecek. D. Günay, E. Öztemel (Ed.); S. M. Akkın (Yrd. Ed.). *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011) Bildiriler Kitabı, 27-29 Mayıs 2011* (3. Cilt, Bölüm XVI, 2426-2439. ss.) içinde. İstanbul: Yükseköğretim Kurulu. Erişim adresi: https://openaccess.dogus.edu.tr/xmlui/handle/11376/75

Dolar/Türk Lirası (Ekim, 2022). *Döviz Grafik.* Erişim Adresi: https://dovizgrafik.com/kur/dolar#10years

Döviz. (14 Şubat, 2021). *Vikipedi* içinde. Erişim adresi (1 Nisan 2021): https://tr.wikipedia.org/wiki/D%C3%B6viz

Döviz. (t.y.). *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* içinde. Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/

Döviz Kuru. (t.y.). *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük* içinde. Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/

Duranceau, E. F. (1995). Exchange rates and the serials marketplace. *Serials Review*, 21(3), 83–96. https://doi.org/10.1016/0098-7913(95)90006-3

Er-Koçoğlu, N. (2018). *LGBTİQ Bireylerin Gündelik Yaşamda Bilgi Gereksinimleri ve Bilgi Arama Davranışları*. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=as2oTjW5jfr9IKSvmCdJYrJu7iLVSfSttxoPjZ9vUa4b9SDYbXNVJlLvjee5BN0g

Ergen, B. (2003). Üniversite ve kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği,* 7(2), 188-189.

Ergen, B. (2007). *Bilgi Hizmetlerinin Değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=wBmNpkQC9Nhi90NLW7E7-WJblJw9ZfmQLj6BOiQY40DwQq_iKZvs-dDprW_EPE16

Garlock, G. N. (1991). The crisis of rising serial prices in a Canadian context. *The Serials Librarian*, 19(3-4), 13-18. https://doi.org/10.1300/J123v19n03_03

Grieder, E. M. (1956). Kütüphane üniversitenin kalbidir. *Türk Kütüphaneciliği*, 5(2), 93-100. Erişim adresi: http://www.tk.org.tr/index.php/TK/issue/view/242

Gürdal, G., & Kafalı-Can, G. (2018). E-Kaynakların seçimi ve yönetimi: İYTE Kütüphanesi. Nermin Çakmak ve diğerleri (Ed.), *ÜNAK 2017:Akademik Kütüphanelerde Kaynak Yönetimi: Bildiriler, 12 – 14 Ekim 2017* (ss. 29-43) içinde. Ankara: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği. Erişim adresi: https://unak.org.tr/yayinlar/

Harper, R., & Corall, S. (2011). Effects of the economic downturn of academic libraries in the UK: Positions and projections in mid-2009. *New Review of Aca-demic Librarianship*, 17(1), 98–128. https://doi.org/10.1080/13614533.2011.554103

Hunter, K., & Bruning, R. (2010). The global economic crisis: What libraries and publishers can do and are doing. *Serials Librarian*, 59(2), 147–158. https://doi.org/10.1080/03615261003623161

Kapoor, K. (2010), Impact of exchange rates on periodicals subscription in Indian libraries. *Collection Building*, 29(3), 91–97. https://doi.org/10.1108/01604951011060376

Kayaoğlu, H. D. (2006). Açık erişim kavramı ve gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye için anlamı. *Türk Kütüphaneciliği*, 20(1), 29-60. Erişim adresi: http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/79/78

Kibritçioğlu, A., & Kibritçioğlu, B. (2004). *Türkiye'de Uzun Dönem Reel Döviz Kuru Dengesizliği: 1987-2003.* Ankara: Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/23747474_Turkiye'de_Uzun_Donem_Reel_Doviz_Kuru_Dengesizligi_1987_2003_Real_Exchange_Rate_Misalignment_in_Turkey_1987-2003

Küçükcan, B. (2007). *Üniversitelerde Kütüphane Binaları Kullanım Verimliliğinin Yapı Biyolojisi Açısından İncelenmesi.* İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi. Erişim adresi: http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/41040.pdf

Lemaitre, H., Thompson, A., & Şenalp, L. (1959). *Dört Dilde Kütüphanecilik Terimleri Sözlüğü. Vocabularium Bibliothecari*. Ankara: Milli Kütüphane.

Lucky, A. T., & Nsikanabasi, O. A., (2018), The effects of economic crisis on libraries and information centers in Nigeria. *International Journal of Case Studies*, 7(1), 22–34. Erişim adresi: https://www.academia.edu/37043618/The_Effects_of_Economic_Crisis_on_Libraries_and_Information_Centers_in_Nigeria

Lynch, C. A. (1991). Serials management in the age of electronic access. *Serials Review*, 17(1), 7-12. https://doi.org/10.1016/0098-7913(91)90004-3

Lynden, F. C. (1996). Impact of foreign exchange on library materials budgets. *The Bottom Line*, 9(3), 14-19. https://doi.org/10.1108/08880459610122907

Nigerian Banker. (Eylül, 2021). *Naira To Dollar Exchange Rate History 1972 to 2017 (Official Rates).* Erişim adresi: https://www.nigerianbanker.com/naira-to-dollar-exchange-rate-history-1972-to-2017/

Nwafor, R. U. (1990), Funding for university libraries in The Third World. *Third World Libraries*, 1(1), 23-25. Erişim adresi: https://worldlibraries.dom.edu/index.php/worldlib/article/view/186

Odabaş, H., & Polat, C. (2011). Türkiye'de Üniversite Kütüphaneleri Standartları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 0(45), 321-346. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunitaed/issue/2884/39840

Okojie, V. (2010). Innovative Financing for University Libraries in Sub-Saharan Africa. *Library Management*, *31*(6), 404–419. https://doi.org/10.1108/01435121011066162

Olanlokun, S. O., & Adekanye, E. A. (2005). Collection development in an unstable economy: A case study of the University of Lagos Library. *African Journal of Library, Archival and Information Science.* 15(2). 141-148. Erişim adresi: https://ir.unilag.edu.ng/handle/123456789/2864

Ötüken, A. (1948). *Bibliyotekçinin El Kitabı - II*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Parasız, İ. (2009). *Para, Banka ve Finansal Piyasalar* (9. bs.). Ezgi Kitabevi yayınları.

Polat, C. (2017). Elektronik kaynak yönetimi. H. Odabaş ve M. A. Akkaya (Ed*.), Bilişim Teknolojilerinin Bilgi Merkezlerine ve Hizmetlerine Etkisi* (s. 227-252) içinde. İstanbul: Hiperlink. Erişim adresi: http://eprints.rclis.org/34233/

Ramasamy, R., & Abar, S. K. (2015). Influence of macroeconomic variables on exchange rates. *Journal of Economics, Business and Management*, 3(2), 276-281. Erişim adresi: http://www.joebm.com/papers/194-W10044.pdf

Raviş, D. (2019). *Üniversite Kütüphanelerinde Kullanıcı Odaklı Bilgi Hizmeti Çalışmaları: İstanbul Kültür Üniversitesi Kütüphanesi Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=EJaS8vqBF1wMgrubFT-R2Q&no=NJqC7T1D-Fsbgtghs1rirQ

Selvi, I. İ. (1998). *Bilgi Hizmetlerinde Süreli Yayın Toplu Katalogları ve Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Seyidoğlu, H. (2003). *Uluslararası İktisat & Teori; Politika ve Uygulama*. İstanbul: Güzem Yayınları.

Sezgin, Ü. B. (2015). *Halk Kütüphanelerinin Dijital Hizmetlerinin Geliştirilmesi: Ankara İli Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=WY5CM7tPNE2z_YM6pBu0t5kFitebQAapcZjaYTFOebtX3GdytSpGDQT3wXvM4uIW

Simón-Martín, J., Arias-Coello, A., & Simón-Blas, C. (2016). The impact of the economic crisis on Spanish university libraries. (English). *Revista Española de Documentación Científica,* 39(3), 1–17. http://dx.doi.org/10.3989/redc.2016.3.1346

Social Research Report. (2009). The impact of the economic recession on University Library and IT Services: Final Report to JISC, SCONUL and UCICA. Higher Education Council for England, London. Erişim adresi: https://core.ac.uk/download/pdf/30684138.pdf

Süküt, F. (2011). *İçerik Yönetim Sistemleri ve Sanal Kütüphanelerde Bilgi Hizmetleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=veR1mHu9yoWjwcVUjCEoPNQUKjTykkHGZrk5Oih_njSZYXBJKmDDFVOPU_Bg5DGM

T.C. Devlet Teşkilatı Rehberi. (1988). Ankara: TODAİ Yayınları.

Tillack, T. J. (2014). Pressures, opportunities and costs facing research library acquisitions budgets: an Australian perspective. *The Australian Library Journal*. 63(3), 206-219. http://hdl.handle.net/11343/57394

Tonta, Y. (2006). Açık erişim: Bilimsel iletişim ve sosyal bilimlerde süreli yayıncılık üzerine etkileri. K. Karakütük (Ed.). *Sosyal Bilimlerde Yayıncılık 1. Ulusal Kurultay Bildirileri [2-3 Kasım 2006, Ankara]* içinde (ss. 23-32). Ankara: TÜBİTAK ULAKBİM. Erişim adresi: http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/11626

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar (1989, 11 Ağustos). *Resmî Gazete* (Sayı: 20249). Erişim adresi: https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/03/TurkParasiKiymetiniKorumaHakkinda32sayiliKarar04032020.doc

Üçok, B. (1972). Üniversite kütüphaneleri ve müracaat hizmeti. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,* 21(1). 31-37. Erişim adresi: http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1725/1708

Williams, A. O. (1982). *International Trade and Investments: A Managerial Approach.* New York: Wiley Publishing.

Yavrutürk, R. (2008). *Uluslararası İşletmelerde Döviz Kuru Riski ve Bu Riskin Yok Edilmesi İçin Uygulanan Teknikler: Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir. Erişim adresi: https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12397/11213

Yıldırım, A. (2020). *Döviz Kuru Dalgalanmalarının Üretim Yapan Firmaların Performansına Etkisi: BIST 100 Üzerine Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans tezi), Kayseri Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kayseri. Erişim adresi: https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=_F5QEpayDXGqGZlp9XiFtBYHZzJRyYI82AgxCgwkZhqf5BRVj5jl7bVwRjviLtPy

Yıldız, R., (1988). *Dış Ticarette Kur Riskine Karşı Korunma Araçları*. Ankara: Türktrade Yayınları.

Yurdadoğ, B. U. (1974). *Kitaplıkbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Zenginer, N. Ç. (2001). *Okul Kütüphanelerinde Bilgi Hizmeti ve Bir Anket*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. Erişim adresi: http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/35561.pdf

EKLER

EK 1. Anket Formu

DÖVİZ KURUNDAKİ DALGALANMALARIN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN BİLGİ HİZMETLERİNE ETKİSİ

ANKET FORMU

Değerli Katılımcı;

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim.

Bu anket, döviz kurundaki dalgalanmaların üniversite kütüphanelerinin bilgi hizmetlerine etkisini belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Anketten elde edilecek veriler yapılacak yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Anketi içtenlikle yanıtlamanız, araştırmamız açısından çok önemlidir.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Taha YAVUZER
tahayavuzer@hotmail.com

A. Genel Bilgiler

1. Görev yaptığınız Üniversite türü

   ( ) Devlet Üniversitesi

   ( ) Vakıf Üniversitesi

2. Eğitim durumunuz

   ( ) Lisans

   ( ) Yüksek Lisans

   ( ) Doktora

3. Göreviniz

   ( ) Kütüphane yöneticisi

   ( ) Elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphaneci

4. Bulunduğunuz görevdeki çalışma süreniz

( ) 1 yıldan az

( ) 1-3 yıl

( ) 4-6 yıl

( ) 6 yıldan fazla

B. 5'li Likert yöntemi ile oluşturulan şıklardan size en uygun seçeneği işaretleyiniz.

		Hiç Katılmıyorum	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Kesinlikle Katılıyorum**
1.	Döviz kurundaki dalgalanmalar kullanıcılara sunulan hizmetleri etkilemektedir.					
2.	Döviz kurundaki dalgalanmalar kütüphanenin materyal sağlama bütçesinin alım gücünü etkilemektedir.					
3.	Döviz kuru dalgalanmaları elektronik dergi abonelik maliyetlerini arttırmaktadır.					
4.	Döviz kuru dalgalanmaları e-kitap maliyetlerini arttırmaktadır.					
5.	Döviz kuru dalgalanmaları elektronik veritabanı maliyetlerini arttırmaktadır.					
6.	Döviz kuru dalgalanmaları elektronik dergi aboneliklerini olumsuz etkilemektedir.					
7.	Döviz kuru dalgalanmaları e-kitap sağlamalarını olumsuz etkilemektedir.					
8.	Döviz kuru dalgalanmaları elektronik veritabanı sağlamalarını olumsuz etkilemektedir.					
9.	Döviz kuruna bağlı olarak artan maliyetlerle bazı elektronik kaynaklar ile abonelikler sonlandırılmaktadır.					
10.	Döviz kuruna bağlı olarak artan maliyetler kütüphanede verilen diğer hizmetler için ayrılan bütçeyi azaltmaktadır.					
11.	Abonelikler veya satın alımlar planlanırken döviz kuru riski kütüphaneyi tedirgin etmektedir.					
12.	Abonelikler veya satın alımlar planlanırken döviz kuru riskinden dolayı yeni dönemde bazı elektronik kaynaklarla abonelik sonlandırma düşünülmektedir.					

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
13.	Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için bağlı olunan üniversite tarafından önlemler alınmaktadır.					
14.	Döviz kuru riskine karşı mevcut abonelikleri korumak için kütüphane yönetimi tarafından önlemler alınmaktadır.					
15.	Döviz kuru dalgalanmalarının olduğu bir ekonomide kütüphane için bütçe planlaması zorlaşmaktadır.					
16.	Kütüphaneye ayrılan bütçede döviz kuru dalgalanmaları dikkate alınarak iyileştirilmeler yapılmaktadır.					
17.	Kütüphaneye ayrılan bütçenin döviz cinsinden sağlanması veya satın alma sürecine kadar döviz olarak bekletilmesi döviz kuru riskini azaltmaktadır.					
18.	Döviz kuru dalgalanmalarının etkilediği hizmetlerle ilgili kullanıcılardan geribildirimler alınmaktadır.					
19.	Döviz kuru dalgalanmalarının ortaya çıkardığı sorunlar ülke bilimsel bilgi birikimini olumsuz etkilemektedir.					

EK 2. Ankara Üniversitesi Etik Kurul İzni

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : **10/01/2022**
Toplantı Sayısı : **2**
Karar Sayısı : **26**

26-Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden **Taha Yavuzer**'in "Döviz Kurundaki Dalgalanmaların Üniversite Kütüphanelerinin Bilgi Hizmetlerine Etkisi" başlıklı tezi ile ilgili "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden **Taha Yavuzer**'in "Döviz Kurundaki Dalgalanmaların Üniversite Kütüphanelerinin Bilgi Hizmetlerine Etkisi" başlıklı tezinin araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
10/01/2022

Prof. Dr. Muhatrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

ÖZET

Bu tez çalışması, döviz kurundaki dalgalanmaların Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin bilgi hizmetlerine etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Döviz kuru dalgalanmalarından en çok etkilenen bilgi hizmeti olması nedeniyle elektronik bilgi kaynağı sağlama hizmeti üzerinde durulmuştur. Araştırmada betimleyici araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama tekniği olarak yüz yüze görüşme yöntemi ile anket uygulanmıştır. Anketin evrenini Ankara'da bulunan 12 vakıf ve 7 devlet üniversitesinin kütüphanelerinde görev yapan kütüphane yöneticileri ve elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphaneciler olmak üzere toplam 51 katılımcı oluşturmaktadır. Elde edilen veriler SPSS 22.0 programında tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre kütüphane yöneticilerinin ve elektronik kaynaklardan sorumlu kütüphanecilerin büyük çoğunluğunun döviz kuru dalgalanmalarının üniversite kütüphanelerinin bilgi hizmetlerini olumsuz etkilediği görüşünde olduğu saptanmıştır. Tezin sonuçları göz önüne alınarak döviz kuru dalgalanmalarının olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak veya en aza indirmek için bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Döviz Kuru Dalgalanmaları, Üniversite Kütüphaneleri, Bilgi Hizmetleri, Elektronik Bilgi Kaynakları

SUMMARY

This thesis study aims to reveal the effect of exchange rate fluctuations on the information services of university libraries in Turkey. The electronic information resource acquisition service has been focused on, as it is the information service that is most affected by the exchange rate fluctuations. Descriptive research method was used in the study. As a data collection tool a survey was applied by face-to-face interview method. The population of the survey consists of 51 participants, including library managers and electronic resource librarians working in the libraries of 12 foundation university and 7 state universities in Ankara. The obtained data were interpreted tabulating by means of the SPSS 22.0 program. According to the results of the survey, it was determined that the majority of library managers and electronic resource librarians thinks that exchange rate fluctuations negatively affected the information services of university libraries. Considering the results of the study, some suggestions have been made to eliminate or reduce the negative effects of exchange rate fluctuations.

Keyword: Exchange Rate Fluctuation**,** University Libraries, Information Services, Electronic Information Resources